

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

του

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΛΑΜΠΡΙΑΝΙΔΗ

Επιβλέπων Καθηγητής: Δημήτριος Γκίνογλου

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Νοέμβριος 2022

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία είναι αφιερωμένη στους γονείς μου, Ιωάννη και Ξένη.

Περίληψη

Σκοπός της εργασίας είναι η αποτύπωση του φορολογικού συστήματος στην Ε.Ε. και των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που δημιουργούνται στην Ελλάδα με βάση το δικό της φορολογικό σύστημα. Υλοποιείται θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση για την αποτύπωση της εφαρμογής της φορολογίας στην Ε.Ε. με έμφαση στην Ελλάδα. Το ελληνικό φορολογικό σύστημα έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις μετά την οικονομική κρίση του 2008. Παραμένει όμως η ανάγκη εκσυγχρονισμού και κυρίως προσαρμογής στις νέες επιχειρηματικές και οικονομικές συνθήκες που δημιουργούνται τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Στην Ε.Ε. γίνονται σημαντικές προσπάθειες για την σύγκλιση και την εφαρμογή ενός ενιαίου φορολογικού συστήματος ώστε να δοθούν στις επιχειρήσεις περαιτέρω δυνατότητες επέκτασης των δραστηριοτήτων τους, να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα και να υπάρξει κοινή φορολογική πολιτική. Ένα αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα διασφαλίζει τη σταθερότητα των δημοσιονομικών εσόδων, τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομιών, την προώθηση της ανάπτυξης και εξέλιξης των επιχειρήσεων και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

Στην Ελλάδα η φορολογική διοίκηση οφείλει να εστιάσει περισσότερο στην ψηφιοποίηση και τον εκσυγχρονισμό των φορολογικών αρχών. Απαιτείται επίσης αύξηση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών των φορολογικών μηχανισμών ώστε να είναι πιο φιλικές προς τις επιχειρήσεις και τους πολίτες και η επίτευξη υψηλότερου βαθμού ικανοποίησής τους. Η ταχύτητα εξυπηρέτησης και εργασίας των φορολογικών αρχών είναι υψηλή και οι ελληνικές επιχειρήσεις δείχνουν έναν σημαντικό βαθμό εμπιστοσύνης προς τις φορολογικές αρχές. Οι περισσότερες επιχειρήσεις δεν προκρίνουν την ενιαία φορολόγηση ως μέτρο σύγκλισης μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών ούτε θεωρούν πως η Ελλάδα μπορεί να βελτιώσει το φορολογικό της σύστημα ακολουθώντας τις ευρωπαϊκές επιταγές.

Λέξεις-κλειδιά: φορολογία, ανταγωνιστικότητα, Ελλάδα, Ε.Ε.

Abstract

The purpose of this thesis is to describe the tax system in the EU along with the competitive advantages created in Greece based on its own tax system. A theoretical and empirical approach is implemented to capture the application of taxation in the EU with an emphasis on Greece. The Greek tax system has undergone significant changes and reforms after the economic crisis of 2008. However, there remains the need for modernization and, above all, adaptation to the new business and economic conditions created both in Greece and abroad.

In the E.U. significant efforts are being made to converge and implement a single tax system in order to give businesses further opportunities to expand their activities, increase efficiency and have a common tax policy. An efficient tax system ensures the stability of fiscal revenues, the sustainability of public finances, the promotion of the growth and development of enterprises and the increase of competitiveness.

In Greece, the tax administration should focus more on the digitization and modernization of the tax authorities. It is also necessary to increase the quality of the services provided by the tax mechanisms so that they are more friendly to businesses and citizens and to achieve a higher degree of their satisfaction. The speed of service and work of the tax authorities is high and Greek businesses show a significant degree of trust in the tax authorities. Most businesses do not favor uniform taxation as a measure of convergence between European states, nor do they consider that Greece can improve its tax system by following European standards.

Keywords: taxation, competitiveness, Greece, E.U.

Λίστα Εικόνων

Εικόνα 2 1 Τύποι φόρων στα κράτη μέλη της ΕΕ.....	26
---	----

Λίστα Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 3 1 Φύλο	38
Διάγραμμα 3 2 Ηλικία.....	39
Διάγραμμα 3 3 Επίπεδο μόρφωσης.....	40

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 3 1 Φόρος εισοδήματος στην Ελλάδα ως ποσοστό του ΑΕΠ.....	33
Πίνακας 3 2 Φόρος εισοδήματος στην Ελλάδα ως ποσοστό της συνολικής φορολογίας.....	34
Πίνακας 3 3 Φόρος ανά οικονομική λειτουργία ως ποσοστό του ΑΕΠ.....	34
Πίνακας 3 4 Περιβαλλοντικοί φόροι.....	35
Πίνακας 3 5 Φόροι περιουσίας.....	36
Πίνακας 3 6 Τεκμαρτοί φορολογικοί συντελεστές	36
Πίνακας 3 7 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 1	41
Πίνακας 3 8 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 2.....	42
Πίνακας 3 9 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 3	42
Πίνακας 3 10 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 4.....	43
Πίνακας 3 11 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 5.....	43
Πίνακας 3 12 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 6.....	44
Πίνακας 3 13 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 7.....	45
Πίνακας 3 14 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 8.....	45
Πίνακας 3 15 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 9.....	46
Πίνακας 3 16 Ευρωπαϊκή προοπτική: Ερώτηση 1	46
Πίνακας 3 17 Ευρωπαϊκή προοπτική: Ερώτηση 2	47
Πίνακας 3 18 Ευρωπαϊκή προοπτική: Ερώτηση 3	48
Πίνακας 3 19 Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 1	48
Πίνακας 3 20 Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 2	49
Πίνακας 3 21 Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 3	50
Πίνακας 3 22 Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 4	50
Πίνακας 3 23 Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 5	51
Πίνακας 3 24 Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 6	52
Πίνακας 3 25 Προβλήματα ελληνικού φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 1.....	52
Πίνακας 3 26 Προβλήματα ελληνικού φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 2.....	53
Πίνακας 3 27 Προβλήματα ελληνικού φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 3.....	54
Πίνακας 3 28 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 1	54
Πίνακας 3 29 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 2	55
Πίνακας 3 30 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 3	55
Πίνακας 3 31 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 4	56

Πίνακας 3 32 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 5	57
Πίνακας 3 33 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 6	57
Πίνακας 3 34 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 7	58

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	1
Σκοπός.....	1
Φορολογικό σύστημα και φόροι – Εννοιολογική προσέγγιση.....	1
Μεθοδολογία.....	4
Κεφάλαιο 1 Φορολογία Ε.Ε.	5
1.1.Εισαγωγή.....	5
1.2.Νομοθετικό και Φορολογικό Πλαίσιο.....	7
1.3.Βιβλιογραφική Επισκόπηση.....	13
1.4.Σύγχρονα Θέματα Φορολογικής Πολιτικής στην ΕΕ.....	20
Κεφάλαιο 2 Στατιστικά Στοιχεία Φορολογίας Ε.Ε.	25
Κεφάλαιο 3 Αποτελέσματα Έρευνας.....	37
3.1. Ερευνητικό Εργαλείο.....	37
3.2. Δείγμα.....	38
3.3. Επιλογή Μεθοδολογίας και Ανάλυσης.....	40
3.4. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση.....	40
Συμπεράσματα, Περιορισμοί, Προτάσεις.....	59
Βιβλιογραφία.....	62
Παράρτημα – Ερωτηματολόγιο.....	68

Εισαγωγή

Σκοπός

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση, σύγχρονες στατιστικές μελέτες και την αναζήτηση πληροφοριών για την τρέχουσα κατάσταση της φορολογίας στην Ελλάδα, να αποτυπωθεί η φορολογική εικόνα και τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που δημιουργούνται για τη χώρα με βάση αυτήν. Απώτερος στόχος είναι τα αποτελέσματα αυτής της εργασίας να αποτελέσουν έναυσμα για προτάσεις που αφορούν την εξέλιξη και ανάπτυξη της ελληνικής αγοράς μέσα σε ένα σταθερό φορολογικά περιβάλλον στο μέλλον που θα προσελκύσει νέες επενδύσεις.

Φορολογικό σύστημα και φόροι – Εννοιολογική προσέγγιση

Το φορολογικό σύστημα της χώρας διακρίνεται από σημαντικές παθογένειες που έχουν επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία και επιχειρηματικότητα από την οπτική των επενδύσεων. Προβλήματα όπως η υπερφορολόγηση, η πολυνομία και το ασταθές νομοθετικό πλαίσιο που συνεχώς μεταβάλλεται, το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των στελεχών στις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες αποτελούν ορισμένα από τα προβλήματα που χαρακτηρίζουν την φορολογία στην χώρα μας. Η δημιουργία κλίματος αβεβαιότητας και ανασφάλειας αποθαρρύνει και απομακρύνει τους δυνητικούς επενδυτές και προκαλεί κλίμα δυσαρέσκειας στους Έλληνες πολίτες.

Η φορολογία επιβάλλεται σε επίπεδο κράτους για να μπορεί το ίδιο να καλύψει τις ανάγκες του. Σύμφωνα με την Κόρμπου (2005) ένα κράτος μπορεί να αντλήσει πόρους από δωρεές είτε φορέων είτε κρατών, χρηματοδοτικά πακέτα στήριξης από άλλα κράτη, συμμετοχή στους

μηχανισμούς της αγοράς με κανόνες ιδιωτικού τομέα, δάνεια, εκμετάλλευση δημόσιας περιουσίας, έκδοση νέου χρήματος και έσοδα από φόρους και πρόστιμα.

Στο Σύνταγμα ορίζεται πως «κανένας φόρος δεν επιβάλλεται ούτε εισπράττεται χωρίς τυπικό νόμο που καθορίζει το υποκείμενο της φορολογίας και το εισόδημα, το είδος της περιουσίας, τις δαπάνες και τις συναλλαγές ή τις κατηγορίες στις οποίες αναφέρεται ο όρος» (άρθρο 78, παρ. 2 Συντάγματος).

Η φορολογική βάση είναι το οικονομικό μέγεθος με βάση το οποίο υπολογίζεται ο φόρος. Επομένως, για τους φορολογούμενους το οικονομικό μέγεθος είναι το εισόδημά τους, η περιουσία τους και οι δαπάνες τους (Τάτσος, 2012). Σήμερα ως φορολογική βάση λαμβάνεται υπόψη το εισόδημα των προσώπων που εκφράζει τη φορολογική δυναμική και ικανότητα των πολιτών και των οργανισμών.

Ο φόρος αποτελεί μια σημαντική δημόσια οικονομική πηγή εσόδων που συνεισφέρει στον προϋπολογισμό του κράτους και καλύπτει πολλές δημόσιες δαπάνες (Hazarati et al., 2020). Οι φορολογικοί νόμοι αποτελούν αποτελεσματικά εργαλεία επιρροής της οικονομικής ανάπτυξης, της τάσης για επενδύσεις ανοίγοντας νέες οδούς για παραγωγική κατεύθυνση στην οικονομία μιας χώρας (Diamond & Saez, 2011).

Ο φόρος είναι η μονομερής, αναγκαστική παροχή των ιδιωτικών οργανισμών προς το κράτος που δεν συνεπάγεται ειδική και άμεση οικονομική αντιπαροχή του κράτους προς τους φορολογούμενους (Βελέντζας & Γκίνογλου, 2004). Ο φόρος αποτελεί τμήμα του εισοδήματος ενός φυσικού ή ενός νομικού προσώπου που καταλήγει στο κράτος με χρηματική παροχή. Οι φόροι δεν υπολογίζονται ούτε ως έσοδο ούτε ως έξοδο για τα νομικά και φυσικά πρόσωπα. Αντίθετα, αποτελούν δημόσιο χρήμα που αποθηκεύεται στα κρατικά ταμεία της χώρας και χρησιμοποιείται για την κάλυψη των δημοσίων δαπανών και δραστηριοτήτων της.

Οι φόροι παραδοσιακά διακρίνονται σε άμεσους και έμμεσους. Άμεσος είναι ο φόρος που επιβάλλεται σε εισόδημα και περιουσία διαρκεί από τη φύση τους και απευθείας σε ένα συγκεκριμένο νομικό ή φυσικό πρόσωπο μέσω ειδοποίησης επιβολής (π.χ. φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων, φόρος εισοδήματος επιχειρήσεων, φόρος περιουσίας). Έμμεσος φόρος είναι ο ΦΠΑ και οι εισαγωγικές εισφορές ή ειδικοί φόροι κατανάλωσης. Δηλαδή πρόκειται για φόρους που επιβάλλονται σε ένα γεγονός τυχαίας ή προσωρινής φύσης και σε ένα πρόσωπο που μπορεί να είναι ενδιάμεσος και όχι υπεύθυνος για αυτό. Οι εργοδότες και οι εργαζόμενοι καταβάλλουν

επίσης κοινωνικές εισφορές σε ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης που έχει συσταθεί προκειμένου να καλύψει τις συντάξεις, την υγειονομική περίθαλψη και άλλες παροχές πρόνοιας.

Η φορολογία εισοδήματος αποτελεί το πιο βασικό συστατικό του εθνικού φορολογικού συστήματος, καθώς μέσω αυτής εισπράττεται το μεγαλύτερο μέρος των φορολογικών εσόδων του κράτους. Η φορολογία εισοδήματος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη λειτουργία του κράτους, καθώς και στην οικονομική του ανάπτυξη. Η φορολογία εισοδήματος διακρίνεται σε φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων. Στην πρώτη περίπτωση επιβάλλονται φόροι που αφορούν φυσικά πρόσωπα της χώρας με τη χρήση προοδευτικών φορολογικών συντελεστών και στη δεύτερη περίπτωση επιβάλλονται φόροι που αφορούν νομικά πρόσωπα όπως επιχειρήσεις και εφαρμόζονται αρχές του λογιστικού και φορολογικού δικαίου.

Ο φόρος αποτελεί μια υποχρεωτική μεταφορά από ιδιώτες και επιχειρήσεις προς το κράτος και δεν πληρώνεται ως αντάλλαγμα για κάποια συγκεκριμένη κρατική υπηρεσία. Ωστόσο, με τους φόρους που συγκεντρώνει το κράτος επιτυγχάνεται η ορθή λειτουργία του προς όφελος όλων των πολιτών. Τα κύρια είδη φόρων είναι τα εξής (Friedman, 2006):

- ΦΠΑ: Πρόκειται για φόρο που σχετίζεται με την κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών.
- Περιβαλλοντικοί φόροι: Επιβάλλονται σε δραστηριότητες που θεωρούνται επιζήμιες για την κοινωνία.
- Φόρος εισοδήματος: Πρόκειται για άμεσο φόρο που επιβάλλεται στο εισόδημα που προκύπτει από την εργασία ή και από επενδύσεις υπό τη μορφή εισοδήματος εργασίας.
- Φόρος πλούτου: Συνήθως επιβάλλονται σε περιουσιακά στοιχεία και θεωρείται άμεσος φόρος.

Σύμφωνα με τον Stiglitz (2000) για την επίτευξη ενός βέλτιστου φορολογικού συστήματος απαιτείται διοικητική ευκολία, ευελιξία, ισότητα και οικονομική αποδοτικότητα.

Οι περίπλοκοι νόμοι καθιστούν μη οικονομικά ωφέλιμη τη διαδικασία φορολόγησης ή ανταποδοτική τη διαδικασία είσπραξης φόρων. Το φορολογικό σύστημα πρέπει να είναι ευέλικτο έτσι ώστε να μπορεί να προσαρμοστεί σε ενδεχόμενες αλλαγές οι οποίες τα τελευταία χρόνια είναι συχνές και προέρχονται κυρίως από εξωγενείς παράγοντες (π.χ. οικονομική κρίση των Η.Π.Α., πανδημία Covid – 19). Η οικονομική αποδοτικότητα της φορολόγησης βασίζεται στο χαμηλό κόστος είσπραξης των φόρων ώστε να μην δημιουργούνται προϋποθέσεις στρεβλώσεων στη

συμπεριφορά της φορολογίας οδηγώντας σε αναποτελεσματική κατανομή πόρων (Medved et al., 2011).

Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας βασίζεται αρχικά σε μια ενδελεχή μελέτη της σύγχρονης βιβλιογραφίας στην οποία περιλαμβάνονται επιστημονικά, δημοσιευμένα, έγκριτα και αξιόπιστα άρθρα, ειδικές εκδόσεις και οικονομικά δελτία της Τράπεζας της Ελλάδος, στοιχεία από την ελληνική νομοθεσία και ορισμένα άρθρα της επικαιρότητας. Για τη συγκέντρωση των απαιτούμενων πληροφοριών πραγματοποιήθηκε διαδικτυακή έρευνα και αναζητήθηκαν σχετικές έρευνες με το θέμα που απευθύνονταν σε μεσίτες και επαγγελματίες του κλάδου. Μεγάλο μέρος των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν προέρχεται από την Τράπεζα της Ελλάδος, την ICAP και την ΕΛ.ΣΤΑΤ. Αυτές οι πηγές χρησιμοποιήθηκαν, καθώς παρέχουν τα πιο πρόσφατα, αξιόπιστα και έγκυρα στατιστικά δεδομένα για την φορολογία ακίνητης περιουσίας στην Ελλάδα.

Στο εμπειρικό μέρος της έρευνας και για τη διεξαγωγή της πρωτογενούς, ποσοτικής έρευνας χρησιμοποιήθηκε ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο προς ελληνικές επιχειρήσεις διαφορετικών κλάδων. Τα δεδομένα αναλύθηκαν με τη χρήση του εργαλείου SPSS και η ανάλυση έγινε περιγραφικά.

Κεφάλαιο 1 Φορολογία Ε.Ε.

1.1.Εισαγωγή

Ο βασικός σκοπός της φορολογίας είναι η χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών με την ανακατανομή κεφαλαίων από τους φορολογούμενους για τη μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας. Ο γενικός στόχος της συλλογής δημόσιων εσόδων είναι η εξασφάλιση της χρηματοδότησης για τη βελτίωση της ευημερίας των δημόσιων αγαθών ιδίως σε τομείς που τείνουν να παρουσιάζουν σημαντικές αποτυχίες της αγοράς όπως η εκπαίδευση, η υγειονομική περίθαλψη, η κοινωνική προστασία, η ρύπανση και η κλιματική αλλαγή (European Commission, 2021).

Μια αποτελεσματική φορολογική διοίκηση και ο υψηλός βαθμός φορολογικής ασφάλειας για τους φορολογούμενους είναι ουσιαστικής σημασίας για την ενθάρρυνση των επενδύσεων, τη συμμόρφωση και την ανταγωνιστικότητα. Οι φορολογούμενοι τείνουν να έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στις φορολογικές διοικήσεις που θεωρούνται αποτελεσματικές. Οι εύρυθμες φορολογικές διοικήσεις παρέχουν φορολογική βεβαιότητα και συμβάλλουν στη δημιουργία ενός υποστηρικτικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος (European Commission, 2021).

Στην Ε.Ε. η φορολογική εναρμόνιση και η σύγκλιση των κρατών μελών αποτελεί σημαντικό στόχο για την αποτροπή μετεγκατάστασης κερδοσκοπικών και μη οργανισμών σε περιοχές με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές οδηγώντας σε εκροές κεφαλαίων και μείωση των φορολογικών εσόδων (Contell et al., 2018). Η Ε.Ε. είχε στους βασικούς της στόχους την εναρμόνιση των φόρων για την προστασία της ευρωπαϊκής αγοράς και την πρόληψη εκροής κεφαλαίων σε περιοχές εκτός Ε.Ε. που έχουν χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές (Osterloh & Heinemann, 2013). Παρά τους αρχικούς στόχους της Ε.Ε. ακόμη δεν έχει επιτευχθεί πλήρως η σύγκλιση σε φορολογικό επίπεδο, καθώς το κάθε κράτος εφαρμόζει τους δικούς του κανόνες φορολογικής πολιτικής επιβάλλοντας διαφορετικούς φορολογικούς συντελεστές και είδη φόρων προκειμένου να εισπράξει έσοδα.

Με άλλα λόγια, στην Ε.Ε. το φορολογικό δίκαιο εμπίπτει στη δικαστική κυριαρχία κάθε κράτους μέλους. Αυτό συνεπάγεται πως οι φορολογικές πρακτικές βασίζονται στην εσωτερική

νομοθεσία κάθε κράτους σύμφωνα με τις φορολογικές συνθήκες που έχουν συνάψει (Aujean, 2010). Σε αντίθεση με άλλους τομείς δικαίου, η Ε.Ε. δεν έχει την αρμοδιότητα να επιβάλει άμεσους φόρους στην επικράτειά της παρά μόνο να ορίζει και να συντονίζει την εσωτερική αγορά και να επιτρέπει την συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών για την εξάλειψη της διπλής φορολόγησης και της φοροδιαφυγής (OECD, 2017). Αποτελεί ευθύνη και αρμοδιότητα των κρατών να εγγυηθούν τη σταθερότητα στους πολίτες τους υποστηρίζοντας τη λειτουργία τους μέσω της κατάλληλης φορολογίας, διατηρώντας την προστασία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και την υγιή ανάπτυξη της αγοράς ακινήτων (McCluskey et al., 1998).

Η ιδέα της εναρμόνισης της άμεσης εταιρικής φορολογίας μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών συζητιέται από τη δεκαετία του '60 (Radaelli, 1995). Η ελευθερία εγκατάστασης επιτρέπει σε επιχειρήσεις που είναι επίσημα εγγεγραμμένες σε ένα κράτος μέλος της Ε.Ε. να «απολαύσουν την ελευθερία της επιβίβασης προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων και να δραστηριοποιηθούν πέρα από τα σύνορα¹. Ωστόσο, η ελευθερία αυτή διευκολύνει επίσης της μετατόπιση κερδών και τη φοροδιαφυγή καθώς οι επιχειρήσεις καταφεύγουν σε κράτη μέλη όπου παρέχονται καλύτερες συνθήκες και δηλώνονται εκεί τα έσοδα² (Chelyadina, 2019).

Η αυξανόμενη αλληλεπίδραση του παγκόσμιου εμπορίου τον 20^ο αιώνα δημιούργησε την ανάγκη αντιμετώπισης των προκλήσεων της διεθνούς φορολογίας (Christensen, 2021). Δεδομένου πως η φορολογία ιστορικά ήταν εθνική ανησυχία, η φορολογική πολιτική άρχισε να έρχεται σε αντίθεση με το διεθνές εμπόριο, καθώς διαφορετικά κράτη διεκδικούσαν δικαιώματα φορολογίας του ίδιου εισοδήματος ή της ίδιας εταιρίας. Η ανάγκη αύξησης εσόδων επιδείνωσε τις διακρατικές συγκρούσεις για τη διεθνή φορολογία αναδεικνύοντας το πρόβλημα της διπλής φορολογίας οδηγώντας στη συστηματική διεθνή συνεργασία για τη διεθνή φορολογική πολιτική (Jogarajan, 2018).

Η χρηματοοικονομική κρίση άσκησε πρωτοφανή πίεση στα φορολογικά καθεστάτα των κρατών μελών με πολλά από αυτά να πλήττονται πολύ αναδεικνύοντας τη σημασία των βιώσιμων εθνικών και διεθνών φορολογικών κανόνων εστιάζοντας στην διεθνή φορολογική πολιτική ως μοχλό αντιμετώπισης των αιτιών και των συνεπειών της ίδιας της κρίσης (Christensen, 2021). Επιπλέον, μια σειρά από διαρροές φορολογικών παραδείσων που αποκαλύφθηκαν από τα

¹ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuld=FTU_2.1.11.html.

² https://europa.eu/europeanunion/topics/taxation_en.

LuxLeaks, τα Panama Papers και τα Paradise Papers συνέβαλαν στην έκρηξη του δημόσιου ενδιαφέροντος για τη διεθνή φορολογία και την πολιτική δράση προς αυτή την κατεύθυνση (Berg & Davidson, 2017).

Το παρόν κεφάλαιο εξετάζει το πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο εφαρμόζεται η φορολογική πολιτική στην Ε.Ε., τα ευρήματα σύγχρονων ερευνητών και τα θέματα που απασχολούν ακαδημαϊκούς και εμπειρικούς ερευνητές για τις σύγχρονες τάσεις της οικονομίας όπως αυτές διαμορφώνονται τα τελευταία χρόνια.

1.2. Νομοθετικό και Φορολογικό Πλαίσιο

Σύμφωνα με τη Συνθήκη για την Ε.Ε. ένας από τους κύριους στόχους της Ε.Ε. είναι η ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής τόσο μεταξύ όσο και εντός των κρατών μελών. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ως προς τα επίπεδα εισοδηματικής ανισότητας εντός της κάθε χώρας ειδικά μετά τις διευρύνσεις του 2004 και του 2007 με χώρες κυρίως της Ανατολικής Ευρώπης να προσχωρούν στην Ε.Ε. Η ανισότητα συνήθως μετριέται ως προς το διαθέσιμο εισόδημα το οποίο καθορίζεται από την κατανομή του εισοδήματος προ φόρων και τις αναδιανεμητικές πολιτικές (Fuest et al., 2010).

Τα φορολογικά συστήματα των κρατών μελών της ΕΕ-28 διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο τόσο για τους πολίτες όσο και για τις επιχειρήσεις. Για αυτό, το φορολογικό σύστημα πρέπει να προσαρμόζεται στις συνθήκες και τις καταστάσεις που δημιουργούνται. Τα κύρια στοιχεία που καθορίζουν το φορολογικό σύστημα είναι η συνταγματική τάξη, το εδαφικό μέγεθος, το μέγεθος του πληθυσμού, η δημογραφική δομή, το μέγεθος του δημοσίου τομέα, η οικονομική δομή, η ανεργία, το μέγεθος του δημοσίου χρέους και άλλα (Hodzic & Celebi, 2017).

Κάθε χώρα έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος, ενώ η οικονομική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών συνεχώς αυξάνεται. Το κύριο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν σε φορολογικό επίπεδο τα κράτη μέλη είναι η ποικιλομορφία των φορολογικών και νομικών ρυθμίσεων και η νομοθεσία της κάθε χώρας. Για να αρθούν αυτά τα προβλήματα, πρέπει κάθε κράτος μέλος της ΕΕ-28 να βελτιώσει το φορολογικό του σύστημα.

Από τη δεκαετία του 1970 οι ευρωπαϊκές φορολογικές και δημοσιονομικές αρμοδιότητες άλλαξαν μόνο οριακά στην προσπάθεια βελτίωσης των φορολογικών συστημάτων των κρατών

μελών (Wasserfallen, 2013). Ο προϋπολογισμός παραμένει μικρός (περίπου 1% του ΑΕΠ της Ε.Ε.), η φορολογική κοινή νομοθεσία περιορισμένη και η διαδικασία χάραξης φορολογικής πολιτικής κυριαρχείται από διακυβερνητικές διαπραγματεύσεις (Genschel & Jachtenfuchs, 2011).

Η Ε.Ε. έχει περιορισμένη αρμοδιότητα να ενεργεί και να νομοθετεί στον τομέα της φορολογίας. Από την ίδρυσή της έχει δεσμευτεί για τη σύγκλιση των ευρωπαϊκών φορολογικών νομοθεσιών για τον ΦΠΑ και τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης και έχει εκδώσει Οδηγίες που ζητούν τη συνεργασία μεταξύ των φορολογικών διοικήσεων των κρατών μελών (Flamant et al., 2021). Ωστόσο, η άμεση φορολογία αποτελεί προνόμιο των κρατών μελών με την επιφύλαξη των θεμελιωδών ελευθεριών που καθορίζονται στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ε.Ε. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εξετάσει λεπτομερώς τις εταιρικές φορολογικές πρακτικές πολλών κρατών μελών στο πλαίσιο ερευνών για τις κρατικές ενισχύσεις (European Commission, 2017) με απώτερο στόχο την σύγκλιση και εναρμόνιση.

Η φορολογική αρμοδιότητα μπορεί να μεταφερθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο με δύο τρόπους: πρώτον, με τη δημιουργία μιας πραγματική πηγής φόρου στην Ε.Ε. και δεύτερον με την εναρμόνιση της εθνικής φορολογικής νομοθεσίας. Και στις δύο αυτές διαστάσεις όμως η προσπάθεια μέχρι στιγμής έχει μέτρια αποτελέσματα. Η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ε.Ε. (TFEU) περιλαμβάνει διάφορα άρθρα για τη φορολογική εναρμόνιση τα οποία προτείνουν ότι υπάρχουν πολύ περιορισμένη *de jure* παρέμβαση σε ευρωπαϊκό επίπεδο³. Ο ΦΠΑ εναρμονίζεται σε μεγάλο βαθμό μέσω του παράγωγου δικαίου, ενώ οι άμεσοι φόροι όπως και οι εταιρικοί δεν είναι καθόλου εναρμονισμένοι (Wasserfallen, 2013). Συνολικά, οι φορολογικές δραστηριότητες της Επιτροπής είχαν περιορισμένο αντίκτυπο (Radaelli & Kraemer, 2008).

Γενικά όμως είναι κοινά αποδεκτό πως η μεγαλύτερη βελτίωση στα φορολογικά συστήματα των κρατών μελών μπορεί να επιτευχθεί στον ΦΠΑ (Hodzic & Celebi, 2017). Ο φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) είναι ένας έμμεσος φόρος που αποτελεί μια κεντρική πλατφόρμα πολιτικής σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Ο ΦΠΑ αποτελεί ένα κοινό σύστημα φορολόγησης των πωλήσεων σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ-28 σύμφωνα με την Οδηγία 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου της Ε.Ε.

Η αρχή του κοινού συστήματος ΦΠΑ συνεπάγεται την εφαρμογή σε αγαθά και υπηρεσίες ενός γενικού φόρου κατανάλωσης ανάλογο με την τιμή των αγαθών και υπηρεσιών. Οι συναλλαγές

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

που υπόκεινται σε ΦΠΑ είναι η παράδοση αγαθών, η ενδοκοινοτική απόκτηση αγαθών, η παροχή υπηρεσιών και η εισαγωγή αγαθών. Ακόμη, σχετική είναι η Οδηγία 2007/74/EK για τα επιδόματα ταξιδιωτών, η Οδηγία 2006/79/EK για τις ιδιωτικές αποστολές, η Οδηγία 2009/132/EK για την εισαγωγή χωρίς ΦΠΑ, η Οδηγία 86/560/ΕΟΚ για την επιστροφή ΦΠΑ και τις επιχειρήσεις εκτός ΕΕ και η Οδηγία 2009/9/EK για την επιστροφή ΦΠΑ και τις επιχειρήσεις εντός ΕΕ.

Σύμφωνα με την Οδηγία 2006/112/EK και την Οδηγία 2010/88/ΕΕ του Συμβουλίου, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να έχουν ενιαίο συντελεστή φόρου προστιθέμενης αξίας τουλάχιστον 15%. Εκτός από αυτόν, μπορούν να έχουν έως δύο μειωμένους συντελεστές ΦΠΑ που δεν είναι κατώτεροι του 5%. Οι μειωμένοι συντελεστές μπορούν να αφορούν τρόφιμα για ανθρώπινη και ζωική κατανάλωση, σπόρους, φυτά και συστατικά που προορίζονται για χρήση στην παρασκευή τροφίμων, παροχή νερού, φαρμακευτικά προϊόντα, βιβλία, περιοδικά, καταλύματα, εστιατόρια και άλλα (Hodzic & Celebi, 2017).

Ο ΦΠΑ είναι φόρος που επιβάλλεται σε αγαθά και υπηρεσίες που αγοράζουν οι τελικοί χρήστες. Εξαρτάται από την ελαστικότητα της τιμής των φορολογούμενων αγαθών και υπηρεσιών. Όταν η ελαστικότητα τιμής είναι υψηλή τότε και μικρές αυξήσεις τιμών μειώνουν τη ζήτηση. Ο ΦΠΑ καθοδηγείται από τις παραδοσιακές αρχές δημοσιονομικής πολιτικής που περιλαμβάνουν την ουδετερότητα, την αποτελεσματικότητα, τη βεβαιότητα, την απλότητα και τη δικαιοσύνη.

Η εναρμόνιση του ΦΠΑ υλοποιείται σε τρία στάδια. Το πρώτο αφορά τις προσπάθειες επιμέρους χωρών να εφαρμόσουν τον ΦΠΑ με συγκεκριμένο τρόπο. Το δεύτερο αφορά την εναρμόνιση της φορολογικής βάσης του ΦΠΑ και το τρίτο τον καθορισμό του αριθμού των διαφορετικών συντελεστών ΦΠΑ (Hodzic & Celebi, 2017).

Το σύστημα ΦΠΑ διασφαλίζει ότι δεν παρέχεται αθέμιτο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε εγχώριες ή ξένες επιχειρήσεις. Ωστόσο, μπορεί να μειώσει το διεθνές εμπόριο και να περιορίσει τις επιλογές των καταναλωτών. (Hodzic & Celebi, 2017) Για να αντιμετωπιστεί αυτό απαιτείται η εφαρμογή της αρχής του προορισμού σύμφωνα με την οποία οι εξαγωγές απαλλάσσονται από ΦΠΑ και οι εισαγωγές φορολογούνται με την ίδια βάση και με τον ίδιο συντελεστή με τις εγχώριες προμήθειες (OECD, 2011).

Για την εισαγωγή ενός κοινού συστήματος ΦΠΑ προτάθηκε σχέδιο δράσης για την δημιουργία ενιαίου χώρου ΦΠΑ με κύριο στόχο την αύξηση των επενδύσεων, την ανταγωνιστικότητα, την ανάπτυξη και τη δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας. Το τρέχον σύστημα ΦΠΑ είναι περίπλοκο για τον αυξανόμενο αριθμό επιχειρήσεων που λειτουργούν

διασυνοριακά, καθώς και για τις εγχώριες και διασυνοριακές συναλλαγές και χρειάζεται μεταρρυθμίσεις. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EC, 2016) το σύστημα ΦΠΑ πρέπει να είναι απλό και αποτελεσματικό για τις επιχειρήσεις, να αντιμετωπίζει τον αυξανόμενο κίνδυνο απάτης και να βασίζεται σε μεγαλύτερη εμπιστοσύνη μεταξύ των επιχειρήσεων και των φορολογικών διοικήσεων των χωρών της Ε.Ε. (Hodzic & Celebi, 2017).

Βασικές ενέργειες που μπορούν να μειώσουν την πολυπλοκότητα του συστήματος ΦΠΑ είναι η βελτίωση της διαφάνειας του ηλεκτρονικού εμπορίου στην ενιαία αγορά, ένα πιο απλό πακέτο για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ), μέτρα για την αντιμετώπιση των κενών, ένα οριστικό καθεστώς ΦΠΑ για το διασυνοριακό εμπόριο και μεγαλύτερη ελευθερία για τα κράτη μέλη σχετικά με τις πολιτικές που σχετίζονται με τα ποσοστά ΦΠΑ (Hodzic & Celebi, 2017).

Όσον αφορά στο θέμα της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων, η συντονισμένη δράση της Ε.Ε. ήταν πολύ περιορισμένη και επικεντρώθηκε κυρίως στην αποφυγή της διπλής φορολογίας και στην αύξηση της διαφάνειας όσον αφορά τα εισοδήματα κεφαλαίων (Trautvetter & Winkler, 2019).

Οι αναποτελεσματικές διαδικασίες διασυνοριακής παρακράτησης στην πηγή αποτελούν επαναλαμβανόμενο ζήτημα για το οποίο έχουν ήδη ληφθεί πολλές πρωτοβουλίες. Για χρόνια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δραστηριοποιείται στην προώθηση απλούστερων διαδικασιών συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής του Κώδικα Δεοντολογίας. Διοργανώθηκαν πολλά εργαστήρια με φορολογικούς εμπειρογνώμονες των κρατών μελών ώστε να βρεθεί αν οι εξελίξεις ευθυγραμμίζονται με τις συστάσεις του Κώδικα (European Commission, 2021). Ο Κώδικας Δεοντολογίας ωστόσο αφορά μόνο τη φορολογία επιχειρήσεων, ενώ υπάρχει ανάγκη δράσης στον τομέα επιβλαβών καθεστώτων φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων (Flamant et al., 2021).

Από τη θέσπισή του ο Κώδικας Δεοντολογίας οδήγησε στην παρακολούθηση περισσότερων από 400 καθεστώτων της Ε.Ε. και σε μεταρρυθμίσεις για 100 εξ αυτών που κρίθηκαν επιβλαβή (European Commission, 2020). Ωστόσο, τα κριτήρια του Κώδικα δεν καλύπτουν μη προτιμησιακά καθεστώτα τα οποία μπορούν να θεωρηθούν επιβλαβή, για παράδειγμα, επειδή διευκολύνουν τα πολύ χαμηλά γενικά επίπεδα φορολογίας. Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (European Parliament, 2021) έχουν ήδη προτείνει τη μεταρρύθμιση των κριτηρίων του Κώδικα Δεοντολογίας ώστε να αξιολογείται καλύτερα η επιβλαβής κατάσταση όλων των περιπτώσεων της πολύ χαμηλής φορολογίας.

Όσον αφορά στον ελλαδικό χώρο, σύμφωνα με τον ΣΕΒ (2019) το φορολογικό πλαίσιο στην χώρα παραμένει ασταθές και μη ανταγωνιστικό με βάση διάφορα κριτήρια. Η υπερφορολόγηση που έχει υποστεί η χώρα την τελευταία δεκαετία δεν δίνει χώρο σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις να επενδύσουν περαιτέρω και να αναπτυχθούν. Διαχρονικά αυτό οδηγεί σε στέρηση φορολογικών εσόδων εξαιτίας της βραχυπρόθεσμης φορολογικής πολιτικής που ακολουθείται. Η πρόσφατη μείωση του φορολογικού συντελεστή από το 28% στο 24% είχε ως στόχο να τονώσει την εθνική οικονομία, να δώσει περιθώριο στις επιχειρήσεις να αναπτυχθούν και να αυξήσει η χώρα την ανταγωνιστικότητά της.

Η βασική δομή του φορολογικού συστήματος της Ελλάδας απαρτίζεται από φόρους που επιβάλλονται μέσω της πρόνοιας (εισφορές κοινωνικής ασφάλισης), φόρους που επιβάλλονται στην τρέχουσα παραγωγή και φόρους που επιβάλλονται στην περιουσία. Οι φόροι που επιβάλλονται στην τρέχουσα παραγωγή αφορούν τους φόρους εισοδήματος και τους φόρους δαπανών (π.χ. ΦΠΑ). Οι φόροι που επιβάλλονται στην περιουσία αφορούν στους φόρους κατοχής και στους φόρους μεταβίβασης. Το φορολογικό σύστημα της χώρας προσαρμόζεται με βάση τις ανάγκες της και εξαιτίας των πολλαπλών οικονομικών και δημοσιονομικών προβλημάτων που παρουσίασε η χώρα την τελευταία δεκαετία, το φορολογικό σύστημα παρουσιάζει υψηλή μεταβλητότητα.

Οι κατηγορίες των φόρων στην Ε.Ε. είναι οι εξής (European Commission, 2021):

- Φόρος εισοδήματος εργασίας: Μπορεί να στρεβλώσει τη ζήτηση εργασίας μέσω του αυξημένου κόστους εργασίας και της προσφοράς εργασίας μέσω μειωμένων κινήτρων εργασίας. Υποστηρίζεται ότι υπάρχει χαμηλή ελαστικότητα προσφοράς εργασίας με εξαίρεση τους πολίτες χαμηλού εισοδήματος. Αν σχεδιαστεί σωστά αντιπροσωπεύει το κύριο μέσο για την αναδιανομή. Η παρακράτηση φόρων στην εργασία διευκολύνει τη φορολογική διοίκηση και τη συμμόρφωση. Η μη τυπική απασχόληση και η τηλεργασία αποτελούν προκλήσεις για την αποτελεσματική διαχείριση του εισοδήματος. Ωστόσο, η τεχνολογία είναι σε θέση να παρέχει και ευκαιρίες για μια πιο αποτελεσματική φορολογική διοίκηση.
- Φόρος επιχειρήσεων: Ο φόρος επιχειρήσεων μπορεί να επηρεάσει τις επενδυτικές αποφάσεις και την παραγωγικότητα. Η οικονομική ολοκλήρωση και η ψηφιοποίηση θέτουν προβλήματα στην επιβολή του καθώς στρεβλώνουν το μέγεθος και το είδος των επενδύσεων αλλά και τον ανταγωνιστικό χώρο των επιχειρήσεων. Θεωρείται συχνά μέσο

φορολόγησης κερδών συμβάλλοντας σε έναν πιο προοδευτικό καταμερισμό των βαρών μεταξύ φορολογούμενων. Οι προκλήσεις της διεθνούς εταιρικής φορολόγησης συμβάλλουν στη μετατόπιση της φορολογικής επιβάρυνσης σε λιγότερο κινητές φορολογικές βάσεις. Το κόστος συμμόρφωσης των επιχειρήσεων είναι υψηλό ειδικά για τις ΜμΕ λόγω πολύπλοκων λογιστικών προτύπων και φορολογικών διατάξεων. Η συμμόρφωση καθίσταται πιο περίπλοκη για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται διασυνοριακά καθώς υπάρχουν διαφορετικοί φορολογικοί κανόνες. Οι αναντιστοιχίες και τα κενά μεταξύ φορολογικών συστημάτων δημιουργούν ευκαιρίες φοροδιαφυγής ή φοροαποφυγής.

- **Φόροι εισοδήματος κεφαλαίου για τα νοικοκυριά:** Μπορεί να στρεβλώσουν τις επενδυτικές αποφάσεις αν διαφορετικές μορφές εισοδήματος (π.χ. από τόκους και μερίσματα) δεν φορολογούνται με τον ίδιο τρόπο. Αποθαρρύνουν την αποταμίευση και τις επενδύσεις και επειδή τα μερίσματα συχνά φορολογούνται στο επίπεδο της εταιρίας και των μετόχων, η φορολογική επιβάρυνση μπορεί να είναι υψηλότερη από ό,τι στη περίπτωση άλλων εισοδημάτων κεφαλαίου. Το εισόδημα κεφαλαίου αυξάνεται συνήθως ως ποσοστό του συνολικού ατομικού εισοδήματος και σύμφωνα με την αρχή της ικανότητας πληρωμής, όλα τα προσωπικά εισοδήματα από διαφορετικές πηγές (εργασία, κεφάλαιο κλπ) πρέπει να φορολογούνται στον ίδιο βαθμό. Η φορολόγηση του εισοδήματος στην πηγή μειώνει τον κίνδυνο φοροδιαφυγής. Ένα καλά βαθμονομημένο κοινό, τυποποιημένο, ευρωπαϊκό σύστημα παρακράτησης φόρου στην πηγή θα μείωνε τη διοικητική επιβάρυνση για τις φορολογικές αρχές και τους διασυνοριακούς επενδυτές.
- **Φόροι ακίνητης περιουσίας:** Αν πρόκειται για επαναλαμβανόμενους φόρους δεν έχουν σημαντικό διαστρεβλωτικό αντίκτυπο. Αν σχεδιαστούν ως φόροι συναλλαγών ίσως δημιουργήσουν μείωση στην κινητικότητα της εργασίας. Οι επιπτώσεις της διανομής εξαρτώνται από την κατανομή της ιδιοκτησίας και τον σχεδιασμό των φόρων.
- **Φορολόγηση καθαρής περιουσίας:** Αν σχεδιαστεί με όρια και προοδευτικά μπορεί να συμβάλει στην μείωση της ανισότητας πλούτου. Μπορεί όμως να ενθαρρύνει τους πολίτες να μεταφέρουν τον πλούτο τους υπεράκτια, δίνει πολλές ευκαιρίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής και είναι δύσκολο να εντοπιστεί η ιδιοκτησία. Ωστόσο, ο κατάλληλος σχεδιασμός και η τεχνολογική πρόοδος μπορούν να μειώσουν σημαντικά το κόστος αποτίμησης και τη διοικητική πολυπλοκότητα.

- Φόροι κληρονομιάς/ δωρεάς: Μπορεί να μειώσουν τα κίνητρα αποταμίευσης. Αυξάνουν τα κίνητρα εργασίας και αποταμίευσης και μπορεί να έχουν θετικές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη καθώς οι φόροι κληρονομιάς μπορούν να αυξήσουν την κατανάλωση και κατ' επέκταση τη συνολική ζήτηση. Μπορεί να βοηθήσουν στη μείωση της ανισότητας πλούτου και να στηρίξουν την κοινωνική κινητικότητα μειώνοντας τη μετάδοση της ανισότητας πλούτου.
- Φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ): θεωρείται από τους λιγότερο στρεβλωτικούς φόρους. Οι μειωμένοι φορολογικοί συντελεστές δεν είναι τόσο αποτελεσματικοί όσον αφορά στην ανακατανομή καθώς δεν μπορούν να στοχεύουν σε συγκεκριμένο πληθυσμό (π.χ. χαμηλού εισοδήματος). Ωστόσο, οι χαμηλοί συντελεστές για τα τρόφιμα χρησιμοποιούνται συχνά για την υποστήριξη ομάδων χαμηλού εισοδήματος. Υπάρχουν περιθώρια φοροδιαφυγής και απάτης ειδικά λόγω της διακοπής της κλασματικής είσπραξης ΦΠΑ για συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων της ΕΕ. Οι μηχανισμοί αντίστροφης χρέωσης μπορεί να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση ορισμένων τύπων φοροδιαφυγής αλλά και να δημιουργήσουν νέες ευκαιρίες για απάτη.
- Περιβαλλοντικοί φόροι: Θεωρούνται από τους λιγότερους στρεβλωτικούς. Στοχεύουν στα κίνητρα για αλλαγή συμπεριφοράς και δημιουργία γενικών κερδών ευημερίας. Πολλοί τύποι περιβαλλοντικών φόρων συνήθως δεν ανταποκρίνονται στη σύγχρονη πραγματικότητα ωστόσο εξυπηρετούν στην αλλαγή συμπεριφοράς.
- Φόροι υγείας: Πρωταρχικός στόχος είναι η διόρθωση της συμπεριφοράς για την εσωτερίκευση των αρνητικών εξωτερικών παραγόντων και τη δημιουργία συνολικών κερδών ευημερίας. Συνήθως είναι προοδευτικοί υπό την προϋπόθεση ότι λαμβάνεται υπόψη η επιβάρυνση της υγείας και το κόστος υγειονομικής περίθαλψης. Το κόστος συμμόρφωσης για τους υγειονομικούς φόρους για το αλκοόλ και το κάπνισμα είναι χαμηλό και προκύπτει από τη συμμόρφωση με τις γενικές διατάξεις περί ειδικών φόρων κατανάλωσης.

1.3.Βιβλιογραφική Επισκόπηση

Στη βιβλιογραφία διάφορες θεωρητικές και εμπειρικές έρευνες γύρω από το ζήτημα της φορολογικής πολιτικής στην Ε.Ε. ασχολούνται κυρίως με τη φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή, με τη φορολογική συμμόρφωση πολιτών και επιχειρήσεων και με τον φορολογικό ανταγωνισμό. Όλα τα παραπάνω ζητήματα πηγάζουν από την αντιμετώπιση φορολογικών κινδύνων για τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. που σχετίζονται με διάφορα ζητήματα εξωτερικά και εσωτερικά της Ε.Ε.

Η φορολογική εναρμόνιση θεωρητικά οδηγεί σε μείωση των φορολογικών κινδύνων, ενώ η αύξηση του φορολογικού ανταγωνισμού μπορεί να οδηγήσει σε εξάλειψη φορολογικών εσόδων για το κράτος. Οι συνέπειες σε αυτή την περίπτωση θα ήταν η μείωση του δημοσιονομικού προϋπολογισμού, η υπονόμηση ή αποδυνάμωση του συστήματος διανομής (Podvievko et al., 2019). Ωστόσο, η φορολογική εναρμόνιση θεωρείται από ορισμένους παράγοντας υπονόμησης της κυριαρχίας των χωρών και αρνητικός παράγοντας ανάπτυξης. Οι κρατικές δαπάνες κάθε χώρας εξαρτώνται από μια διαφορετική ζήτηση θετικών εξωτερικών επιπτώσεων η οποία εξαρτάται από την ηλικία των πολιτών της, το μέσο εισόδημα, την πυκνότητα του πληθυσμού και άλλους παράγοντες (Boss, 2011).

Οι παράγοντες φορολογικών κινδύνων είναι οι εξής (Pugachev, 2014):

- Μείωση φορολογικής βάσης
- Αύξηση φορολογικής επιβάρυνσης
- Φοροδιαφυγή
- Αξιοποίηση συστημάτων ελαχιστοποίησης φόρου από σημαντικό ποσοστό φορολογούμενων
- Αόριστες ρυθμίσεις φορολογικής νομοθεσίας
- Κατάχρηση φορολογικών προνομίων
- Αναποτελεσματικότητα εφορίας.

Με βάση τους κινδύνους αυτούς τα κράτη-μέλη έχουν ξεκινήσει προσπάθειες ελαχιστοποίησής τους με απώτερο στόχο την εναρμόνιση και σύγκλιση. Από κανονιστική σκοπιά, επικρατούν διαφορετικές απόψεις στην Ε.Ε. για την σωστή προσέγγιση της εναρμόνισης. Πιο σκεπτικιστικά κράτη μέλη στοχεύουν στον περιορισμό της εναρμόνισης για οικονομικούς λόγους εστιάζοντας στην έννοια της απελευθέρωσης και του μειωμένου κόστους συναλλαγών. Άλλα κράτη αντιμετωπίζουν το ζήτημα πολιτικά. Αυτοί διαχωρίζονται σε φεντεραλιστές και πραγματιστές.

Στη δεκαετία του 1950 ο Altiero Spinelli και άλλοι φεντεραλιστές ήθελαν να ξεκινήσουν την ενοποίηση με τη δημιουργία ενός ομοσπονδιακού πολιτεύματος υποστηρίζοντας μια ευρωπαϊκή άμυνα και κοινή ευρωπαϊκή πολιτική (Wasserfallen, 2013). Από την άλλη, πραγματιστές όπως ο Jean Monnet υποστήριζαν ότι μια ομοσπονδιακή πολιτική ήταν ο στόχος αλλά όχι η αφετηρία. Πρότειναν πως πρέπει να υπάρξει μια διαδικασία που να καθοδηγείται από τεχνικά, σταδιακά και συγκεκριμένα βήματα οικονομικής ολοκλήρωσης που θα αύξαναν σταδιακά την αλληλεγγύη μεταξύ των ευρωπαϊκών λαών και θα οδηγούνταν στην πολιτική ολοκλήρωση (Monnet, 1976).

Η έλλειψη φορολογικής σύγκλισης σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις συρρέουν σε περιοχές με ευνοϊκές φορολογικές πολιτικές. Η αξιοποίηση του offshoring και η συνακόλουθη φοροαποφυγή βλάπτουν την οικονομία των χωρών. Για αυτό η επιθυμία των κρατών μελών της Ε.Ε. να μειώσουν τη φοροδιαφυγή έχει ενταθεί τα τελευταία χρόνια (Bustos-Contell et al., 2020) και η Ε.Ε. έχει προχωρήσει στην έκδοση οδηγιών όπως η Οδηγία (ΕΕ) 2016/1164 η οποία επισημοποιεί κανόνες κατά των πρακτικών φοροδιαφυγής που επηρεάζουν άμεσα τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

Σημαντική συζήτηση γίνεται και για την φορολογική συμμόρφωση στο πλαίσιο όλων των μέτρων που έχει λάβει τα τελευταία χρόνια η Ε.Ε. Η φορολογική συμμόρφωση ορίζεται ως η αναφορά όλων των εισοδημάτων και φορολογικών πληρωμών στην αρμόδια αρχή έγκαιρα με τη χρήση των ισχυόντων φορολογικών νόμων και κανονισμών και με βάση δικαστικές εντολές (Jackson & Milliron, 1986). Σύμφωνα με τους Palil & Mustapha (2011) πρόκειται για την πράξη κατάθεσης φορολογικής δήλωσης ενός ατόμου με ακριβή δήλωση όλων των εσόδων για φορολογικούς σκοπούς και καταβάλλοντας φορολογικές υποχρεώσεις στις προθεσμίες που ορίζονται από τις αρχές ή τους ισχύοντες φορολογικούς νόμους.

Σύμφωνα με τους James & Aley (2002) η φορολογική συμμόρφωση αναφέρεται στην προθυμία των ατόμων να ενεργούν σύμφωνα με το πνεύμα και το γράμμα του φορολογικού νόμου και διοίκησης χωρίς την εφαρμογή της δραστηριότητας επιβολής. Οι Roth et al. (1989) ορίζουν τη φορολογική συμμόρφωση ως αρχειοθέτηση όλων των απαιτούμενων φορολογικών δηλώσεων την κατάλληλη στιγμή. Η τάση για φοροδιαφυγή μπορεί να οριστεί ως απροθυμία να ενεργούμε σύμφωνα με την τρέχουσα φορολογική νομοθεσία. Οι Jackson & Milliron (1986) σε μια ανασκόπηση 43 μελετών φορολογικής συμμόρφωσης στο χρονικό διάστημα 1974 – 1985 εντόπισαν 14 μεταβλητές συμπεριφοράς συμμόρφωσης: ηλικία, γένος, εκπαίδευση, εισόδημα πηγή

εισοδήματος, απασχόληση, επιρροές, ηθική, δικαιοσύνη, πολυπλοκότητα, επικοινωνία με φορολογικές αρχές, κυρώσεις, πιθανότητα εντοπισμού και φορολογικοί συντελεστές.

Η φορολογική συμμόρφωση μπορεί να είναι εθελοντική ή αναγκαστική. Η δεύτερη μπορεί να περιγραφεί ως η κατάσταση στην οποία η προθυμία των φορολογουμένων να πληρώσουν φόρο είναι αποτέλεσμα φόβου εντοπισμού. Από την άλλη, η εθελοντική συμμόρφωση επιτυγχάνεται μέσω της εμπιστοσύνης και όχι μέσω της εξουσίας (Mas'ud et al., 2014). Οι Wahl et al. (2010) βρήκαν ότι η εθελοντική φορολογική συμμόρφωση είναι υψηλή όταν οι αρχές είναι αξιόπιστες.

Τα φορολογικά συστήματα επιβάλλουν κόστος συμμόρφωσης στους φορολογούμενους. Το κόστος που επιβαρύνει μια επιχείρηση καθορίζεται όχι μόνο από τους κανόνες και τις υποχρεώσεις αλλά και από το πόσο εύκολο είναι να αντιμετωπίσει τις αρχές. Ένα απλό και διαφανές φορολογικό σύστημα μπορεί να μειώσει το κόστος φορολογικής συμμόρφωσης και τον χρόνο που απαιτείται για τη συμπλήρωση των φορολογικών δηλώσεων (European Commission, 2021).

Επί δεκαετίες επιδιώκεται η εναρμόνιση της εταιρικής φορολογίας σε επίπεδο Ε.Ε. για την εξάλειψη της μετεγκατάστασης επιχειρήσεις για φορολογικούς σκοπούς. Η εναρμόνιση αυτή αναμένεται να διασφαλίσει πως οι επιχειρήσεις θα πληρώνουν φόρους στις χώρες όπου δραστηριοποιούνται. Ένας μηχανισμός προς αυτή την κατεύθυνση είναι τα φορολογικά κίνητρα. Ωστόσο, κάθε χώρα διαθέτει τη δική της δομή κινήτρων σύμφωνα με το νόμιμο φορολογικό συντελεστή που εφαρμόζεται (Bustos-Contell et al., 2020). Τα κράτη μέλη συνεχίζουν να εισάγουν νέα φορολογικά μέτρα για τη στήριξη της καινοτομίας και της παραγωγικότητας, την αντιμετώπιση της μεροληψίας του εταιρικού χρέους και τη μείωση του χρόνου που απαιτείται για τη συμμόρφωση με τους φόρους. Έτσι, σήμερα ο αριθμός των μελών της Ε.Ε. που προσφέρουν φορολογικά κίνητρα για την έρευνα και ανάπτυξη είναι πιο υψηλός από ποτέ (European Commission, 2021).

Στο πλαίσιο των κινήτρων και σύμφωνα με τις φορολογικές τάσεις στην Ευρώπη (European Commission, Taxation and Customs Union, 2021) υπάρχουν έξι κράτη μέλη που εφαρμόζουν ενιαία φορολογική πολιτική για το ατομικό εισόδημα. Η προοδευτική φορολογία εισοδήματος έχει μια σειρά από οφέλη όπως η μείωση της εισοδηματικής ανισότητας και των επιπέδων φτώχειας (Berens & Gelepithis, 2019; Popescu et al., 2019). Από την άλλη, σε περίπτωση οικονομικής κρίσης η προοδευτική φορολογία εισοδήματος αυξάνει τη συλλογή φόρων και έχει μια λειτουργία σταθεροποίησης (Nerudova et al., 2021).

Οι Bustos-Contell et al. (2020) εξέτασαν την πραγματική φορολογική επιβάρυνση στα αρχικά 15 κράτη μέλη της Ε.Ε. μεταξύ του χρονικού διαστήματος 2006-2014 για να εντοπίσει σημαντικές διαφορές που εμποδίζουν τη φορολογική εναρμόνιση μεταξύ αυτών των χωρών. Οι νόμιμοι και οι πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της φορολογικής επιβάρυνσης λαμβάνοντας υπόψη τα καθαρά φορολογικά κίνητρα και τα αντικίνητρα. Οι πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές (ETR) υπολογίζονται από στοιχεία του ισολογισμού των επιχειρήσεων και αποτελούν χρήσιμους δείκτες για το φορολογικό σύστημα.

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Bustos-Contell et al. (2020) δείχνουν πως τα 15 κράτη μέλη χρησιμοποίησαν φορολογικά κίνητρα για να καλύψουν κενά μεταξύ των φορολογικών επιβαρύνσεων. Οι χώρες με πραγματικούς φορολογικούς συντελεστές άνω του μέσου όρου προσέφεραν μεγαλύτερα φορολογικά κίνητρα από τις χώρες με πραγματικούς φορολογικούς συντελεστές κάτω του μέσου όρου, Ωστόσο, αν και αυτές οι φορολογικές πολιτικές μείωσαν το χάσμα στη φορολογική επιβάρυνση, δεν επιτεύχθηκε εναρμόνιση του πραγματικού φορολογικού συντελεστή κατά την περίοδο της μελέτης τους. Σε άλλη έρευνα ο Janský (2019) βρίσκει ότι οι πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές (ETR) είναι πολύ χαμηλότεροι από τους ονομαστικούς φορολογικούς συντελεστές.

Η σημαντική μείωση νόμιμων συντελεστών φόρου εισοδήματος εταιριών που σημειώθηκε στην Ε.Ε. τα τελευταία χρόνια αντισταθμίστηκε με τα μέτρα διεύρυνσης της βάσης. Οι εκτιμώμενοι πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές που καταβάλλονται από πολυεθνικές στην Ε.Ε. υποδηλώνουν ότι οι πραγματικές φορολογικές επιβαρύνσεις μπορεί να ήταν σημαντικά χαμηλότερες στα περισσότερα κράτη μέλη από τις αξίες που υποδεικνύονται από τους νόμιμους συντελεστές τους. Αυτό μπορεί να προκύπτει από τα διαφορετικά μέτρα περιορισμού της βάσης, κίνητρα συγχωνεύσεων και εξαγορών, καθεστώτα πνευματικής ιδιοκτησίας, αποζημιώσεις και φορολογικές αποφάσεις (Flamant et al., 2021).

Για την ορθή είσπραξη φόρων και τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, η Επιτροπή διευκολύνει τη συμφωνία για ελάχιστα πρότυπα ποιότητας για τις βασικές λειτουργίες της φορολογικής διοίκησης και την αξιολόγηση με βάση τις καλές πρακτικές σε διάφορες χώρες, παρακολουθεί την απόδοση της φορολογικής διοίκησης όσον αφορά την είσπραξη και τον έλεγχο του ΦΠΑ, προσπαθεί να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ των επιχειρήσεων και των φορολογικών διοικήσεων προωθώντας το διάλογο και τα κοινά έργα και ξεκινώντας μια μελέτη για τον αντίκτυπο των διοικητικών κυρώσεων στη συμμόρφωση και τον ανταγωνισμό ώστε να

εντοπιστούν οι καλές πρακτικές και να ενταθεί η εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των πολιτών και των επιχειρήσεων για τη σημασία της πληρωμής φόρων (Hodzic & Celebi, 2017).

Οι λόγοι της περιορισμένης φορολογικής εναρμόνισης της Ε.Ε. παραμένουν δημοφιλές ζήτημα στη βιβλιογραφία. Ο Wasserfallen (2013) εξέτασε γιατί οι αρχηγοί κρατών απέρριψαν προτάσεις φορολογικής εναρμόνισης σε διακυβερνητικές συσκέψεις όπως στο Μάαστριχτ, στη Νίκαια και τη Λισαβόνα και βρήκε ότι η αντίσταση κατά της φορολογικής εναρμόνισης προέρχεται κυρίως από χώρες με χαμηλή φορολογία. Μετά την ένταξη των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης οι προοπτικές εναρμόνισης της φορολογικής πολιτικής μειώθηκαν δραματικά. Η φορολογική ετερογένεια και οι διευρύνσεις έχουν αρνητικές επιπτώσεις στη φορολογική ενοποίηση.

Για να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των χωρών εντός της Ε.Ε. και με τρίτες χώρες όπως η Τουρκία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εξετάσει τη δυνατότητα επέκτασης της χρήσης της αυτοματοποιημένης πρόσβασης σε δεδομένα, την προοπτική ενίσχυσης του ρόλου και του αντίκτυπου του Eurofisc στην αντιμετώπιση της κοινοτικής απάτης σε σχέση με τον ΦΠΑ, τη δυνατότητα στήριξης μιας βαθύτερης συνεργασίας μεταξύ των διαφορετικών αρχών, τη δυνατότητα απόκτησης περισσότερων πληροφοριών σχετικά με μη εγκατεστημένους εμπόρους υπόχρεους σε ΦΠΑ στην Ε.Ε. και την αύξηση της αποτελεσματικότητας καταπολέμησης της απάτης στο θέμα του ΦΠΑ (Hodzic & Celebi, 2017).

Τα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη έμφαση έχει δοθεί στη φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή και λιγότερο στον φορολογικό ανταγωνισμό. Ο διεθνής φορολογικός ανταγωνισμός για κινητικούς παράγοντες παρέχει μια εύλογη εξήγηση για τη μείωση των εταιρικών φορολογικών συντελεστών, την άνοδο της διπλής φορολογίας εισοδήματος ή των ειδικών καθεστώτων φορολογίας εισοδήματος κεφαλαίου στην Ευρώπη (Eggert & Genser, 2005). Ωστόσο, άλλοι παράγοντες όπως οι αλλαγές στο πολιτικό κλίμα προς μια λιγότερο ισότιμη άποψη διανεμητικής δικαιοσύνης μπορεί να διαδραματίσουν κάποιο ρόλο (Leibrecht & Hochgatterer, 2010).

Ο φορολογικός ανταγωνισμός λαμβάνει ολοένα και περισσότερο τη μορφή στοχευμένων φορολογικών καθεστώτων πέρα από τις γενικές μειώσεις των συντελεστών. Ενώ οι εταιρικοί φορολογικοί συντελεστές εξακολουθούν να φθίνουν, η πτώση των νόμιμων συντελεστών φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων έχει σταματήσει από την οικονομική κρίση. Στο μεταξύ, πολλά νέα κράτη έχουν εισαχθεί στα συστήματα φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων. Διάφορα μέτρα περιορισμού της βάσης συμβάλλουν στη μείωση των φορολογικών βαρών των

επιχειρήσεων. Στοχεύοντας στα πιο κινητά μέρη της φορολογικής βάσης δηλαδή σε άτομα με υψηλό εισόδημα και πολυεθνικές επιχειρήσεις, τα φορολογικά κίνητρα υπονομεύουν την αποτελεσματική συλλογή εσόδων στην ΕΕ και αποδυναμώνουν την κάθετη και οριζόντια ισότητα των φορολογικών συστημάτων (Flamant et al., 2021).

Η διακύμανση της φορολογικής ανταγωνιστικότητας μειώνεται με τη σύγκλιση των φορολογικών συστημάτων η οποία λαμβάνει χώρα όταν αυξάνεται η φορολογική ανταγωνιστικότητα. Η αύξηση του ανταγωνισμού όσον αφορά την ελκυστικότητα του δικού τους φορολογικού περιβάλλοντος εξαρτάται από τον τρέχοντα βαθμό παγκοσμιοποίησης. Ο ανταγωνισμός οδηγεί σε αλλαγές στο μέγεθος των φορολογικών βάσεων μεταξύ των χωρών (Podvievzko et al., 2019).

Τα φορολογικά συστήματα των χωρών στο πλαίσιο της αυξημένης παγκοσμιοποίησης υπόκεινται πλέον σε έντονο ανταγωνισμό, καθώς η φορολογική βάση γίνεται ολοένα και πιο κινητή. Ωστόσο, η τρέχουσα κατάσταση της παγκοσμιοποίησης εξακολουθεί να συνεπάγεται σημαντικό βαθμό διαφοροποίησης τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα φορολογικά συστήματα αποτελούν έναν από τους εναπομείναντες πυλώνες εθνικής πολιτικής (Podvievzko et al., 2019).

Κατά συνέπεια τα φορολογικά συστήματα χρειάζονται ευελιξία ώστε να υιοθετηθούν στο παγκοσμιοποιημένο και ψηφιοποιημένο περιβάλλον. Η ένταξη αυτή συνεπάγεται τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων και των πολιτικών είσπραξης φόρων και έχει θετικό αποτέλεσμα. Δημιουργεί λιγότερες δυνατότητες φοροδιαφυγής, αυστηροποιεί τους περιορισμούς σε παράνομες δραστηριότητες, δημιουργεί ένα περιβάλλον δίκαιης φορολογίας και οδηγεί σε υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης (Remeur, 2015).

Τα προνομιακά φορολογικά καθεστώτα που παρέχουν φορολογικά πλεονεκτήματα έχουν αποκτήσει πρόσφατη μορφή γιατί θεωρείται ότι εντείνουν την αποτελεσματικότητα που σχετίζεται με τον φορολογικό ανταγωνισμό (Hebous, 2021). Κάποιοι ερευνητές θεωρούν ότι τα προτιμησιακά καθεστώτα για μέρη με υψηλή κινητικότητα της φορολογικής βάσης μπορεί να χαλαρώσουν τις καθοδικές πιέσεις στους φορολογικούς συντελεστές (Crivelli et al., 2021). Ωστόσο, υπονομεύουν την οριζόντια ισότητα του φορολογικού συστήματος και ενδεχομένως στρεβλώνουν τα οικονομικά κίνητρα όταν δύο φορολογούμενοι με το ίδιο συνολικό εισόδημα υπόκεινται σε διαφορετικούς πραγματικούς συντελεστές (Flamant et al., 2021).

Στην Ε.Ε. και οι δύο μορφές φορολογικού ανταγωνισμού, δηλαδή η καθοδική πίεση στους γενικούς φορολογικούς συντελεστές και η διάδοση των προτιμησιακών καθεστώτων, έχουν τη δυνατότητα υπονόμευσης της κάθετης δικαιοσύνης των φορολογικών συστημάτων λόγω της εξαιρετικής κινητικότητας που απολαμβάνουν οι φορολογούμενοι στην κοινή αγορά. Καθώς η διασυνοριακή φορολογική βελτιστοποίηση συνεπάγεται υψηλό πάγιο κόστος, τα φορολογικά οφέλη της κινητικότητας πιθανώς είναι υψηλότερα για άτομα υψηλού εισοδήματος και μεγάλες επιχειρήσεις. Για παράδειγμα, για ένα άτομο τα οικονομικά οφέλη μιας αλλαγής φορολογικής κατοικίας πρέπει να υπερτερούν των δαπανών (Flamant et al., 2021).

Η πιο εντυπωσιακή τάση στον φορολογικό ανταγωνισμό της Ε.Ε. είναι η αύξηση του αριθμού των συστημάτων φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων που απευθύνονται σε αλλοδαπά άτομα. Τα πιο επιζήμια κράτη είναι της Ιταλίας και της Ελλάδας για τα ατομικά εισοδήματα, της Κύπρου για τα υψηλά εισοδήματα και της Κύπρου, της Ελλάδας και της Πορτογαλίας για τις συντάξεις. Αυτά τα συστήματα παρουσιάζουν μεγάλες περιόδους διάρκειας, παρέχουν σημαντικά φορολογικά πλεονεκτήματα, στοχεύουν συγκεκριμένα άτομα με υψηλό εισόδημα. Μια χαμηλή εκτίμηση υπολογίζει το δημοσιονομικό κόστος για την Ε.Ε. σε 4,5 δις ευρώ στον ετήσιο προϋπολογισμό του προγράμματος Erasmus. Περίπου 1.348 μονομερείς φορολογικές αποφάσεις σχετικά με τις φορολογικές ρυθμίσεις πολυεθνικών ήταν σε ισχύ το 2019. Οι αποφάσεις αυτές φέρουν επιπτώσεις στη συλλογή εσόδων αλλά δεν είναι γνωστές στο κοινό (Flamant et al., 2021).

1.4. Σύγχρονα Θέματα Φορολογικής Πολιτικής στην ΕΕ

Η τελευταία δεκαετία αντανάκλα την προσπάθεια μιας διεθνούς φορολογικής συνεργασίας. Δημόσια σκάνδαλα για τον υπεράκτιο πλούτο ιδιωτών και πολυεθνικών επιχειρήσεων σε φορολογικούς παραδείσους, καθώς και οι αυξανόμενες ανάγκες δημοσίων εσόδων μετά την χρηματοοικονομική κρίση του 2008 οδήγησαν σε μεταρρυθμίσεις που έκλεισαν κενά και αύξησαν τη φορολογική διαφάνεια. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές αφορούν την υιοθέτηση της αυτόματης ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τραπεζικούς λογαριασμούς και φορολογικές αποφάσεις, τη μερική δημοσίευση των εκθέσεων των πολυεθνικών ανά χώρα, τη θέσπιση μέτρων κατά της αποφυγής στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ και του πλαισίου BEPS (Base Erosion – Profit Shifting) και την

πρόταση για έναν παγκόσμιο ελάχιστο φόρο στα κέρδη των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων (Flamant et al., 2021).

Η πανδημία του Covid-19 έχει οδηγήσει σε μια οικονομική κρίση με εκτεταμένες επιπτώσεις σε όλο τον κόσμο. Στην Ε.Ε. τα κράτη χρειάστηκε να εφαρμόσουν πολιτικές αντιμετώπισης των αρνητικών οικονομικών επιπτώσεων. Για να το καταφέρουν αυτό βασίστηκαν σε αξιόπιστες προβλέψεις φορολογικών εσόδων για να σχεδιαστούν και χρηματοδοτηθούν οι πολιτικές που έθεσαν τις ευρωπαϊκές οικονομίες στο δρόμο για την ανάκαμψη.

Η πανδημία του Covid-19 έπληξε τον παγκόσμιο οικονομικό ιστό. Η Ε.Ε. γρήγορα αναγνώρισε τη σοβαρότητα της κρίσης και έλαβε αποφασιστικά μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας και τη στήριξη των θέσεων εργασίας και των επιχειρήσεων. Το Next Generation EU ήταν το προσωρινό μέσο ανάκαμψης της Ε.Ε. που βοήθησε στην αποκατάσταση της άμεσης οικονομικής, κοινωνικής και υγειονομικής ζημίας που προκλήθηκε από την πανδημία. Ως μέρος της αντίδρασής τους, τα κράτη μέλη εισήγαγαν φορολογικά μέτρα για την παροχή ρευστότητας τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στα νοικοκυριά. Τα μέτρα αυτά συνέβαλαν καθοριστικά στην απορρόφηση των επιπτώσεων των μέτρων περιορισμού λόγω της πανδημίας (European Commission, 2021).

Η Ţibulcă (2021) εξέτασε ενημερωμένες ακριβείς προβλέψεις για τα φορολογικά έσοδα των 27 κρατών μελών της ΕΕ για την περίοδο 2020-2022 με ένα μοντέλο παλινδρόμησης της χρονικής τάσης προσαρμοσμένο με το ποσοστό ανεργίας κάθε κράτους μέλους με τη χρήση δεδομένων της περιόδου 1995-2019. Τα αποτελέσματα δείχνουν μείωση των φορολογικών εσόδων το 2020 και το 2021 με ελαφριά ανάκαμψη το 2022 για τα περισσότερα κράτη μέλη της Ε.Ε.

Εξαιτίας της πανδημίας δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην αντιμετώπιση της ψηφιακής εποχής σε φορολογικό επίπεδο. Η ψηφιοποίηση των φορολογικών συστημάτων της Ε.Ε. θα βοηθούσε στη σταθεροποίηση της εισπραξής φορολογικών εσόδων, θα συνέβαλε στη μείωση της φοροδιαφυγής και θα αύξανε τη διαφάνεια των πραγματικών οικονομικών αποτελεσμάτων των φορολογούμενων (Jacobs, 2017). Η ψηφιοποίηση μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο να καταστήσει τη συλλογή φόρων πιο αποτελεσματική για το κράτος αλλά και για τους φορολογούμενους (Jingnan et al., 2017).

Ακόμη, υπό άλλη προσέγγιση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε δύο προτάσεις με σκοπό τη φορολόγηση των ψηφιακών επιχειρήσεων με σημαντική δράση στην Ευρώπη, την μακροπρόθεσμη και τη μεσοπρόθεσμη. Η μακροπρόθεσμη πρόταση αποτελεί ένα πλαίσιο

δημιουργίας φορολογητέας ψηφιακής παρουσίας στις χώρες της ΕΕ (Bunn, 2018). Μια μεσοπρόθεσμη πρόταση θα ήταν η φορολογία εσόδων από κάποιες ψηφιακές δραστηριότητες πολυεθνικών με 3% φορολογικό συντελεστή. Ο φόρος αυτός θα λειτουργούσε σαν ένα τέλος που επηρεάζει τις πολυεθνικές που δεν εδρεύουν στην ΕΕ. Και οι δύο προτάσεις μπορούν να έχουν ευρύ αντίκτυπο παρόλο που στοχεύουν σε ένα τμήμα της οικονομίας. Από την άλλη, το ποσοστό αυτό θα έβλαπτε τις επιχειρήσεις που δρουν με στενά περιθώρια και θα υπονόμει το επιχειρηματικό κλίμα στην ΕΕ (Bunn, 2018).

Η μεσοπρόθεσμη λύση που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τη φορολογία ύψους 3% στα παγκόσμια ακαθάριστα έσοδα από συναλλαγές που σχετίζονται με ψηφιακές υπηρεσίες όπως η διαδικτυακή διαφήμιση, τα κοινωνικά δίκτυα και η μετάδοση δεδομένων που συλλέγονται από χρήστες έχει στενό πεδίο εφαρμογής σε επιχειρηματικά μοντέλα στα οποία η συνεισφορά των χρηστών διαδραματίζει κεντρικό ρόλο με την έννοια ότι η υπηρεσία δε θα υπήρχε αν ο χρήστης δε συνεισέφερε σε αυτήν (Gastaldi, F. & Zanardi, 2019). Το σχέδιο αυτό προτείνεται να εφαρμόζεται σε μεγάλο ομίλους με ενοποιημένο κύκλο εργασιών τουλάχιστον €750 εκατ. και έσοδα στην αγορά της ΕΕ τουλάχιστον €50 εκατ. (Gastaldi, F. & Zanardi, 2019).

Ένα κατάλληλα σχεδιασμένο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα αποτελεί το κλειδί για τη διασφάλιση των σταθερών δημοσιονομικών εσόδων και τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών, για την προώθηση της καινοτομίας και της παραγωγικότητας και τη στήριξη της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, η φορολογία αποτελεί βασικό εργαλείο για την επίτευξη της πράσινης μετάβασης σε μια φιλική προς το περιβάλλον οικονομία. Οι περιβαλλοντικοί φόροι μπορούν να βελτιώσουν την οικονομική απόδοση, να δημιουργήσουν δημόσια έσοδα και να επιτύχουν μια στροφή προς την κλιματικά ουδέτερη οικονομία (European Commission, 2021).

Απαιτείται μια αποφασιστική ενίσχυση της δράσης για να διασφαλιστεί μια πιο αποτελεσματική συμμόρφωση σε όλη την Ε.Ε. με την αρχή του προοδευτικού φόρου. Οι φορολογικές πολιτικές και τα συστήματα πρέπει να μοιράζονται δίκαια το βάρος μεταξύ διαφορετικών φορολογούμενων. Η αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής παραμένει για αυτό υψηλά στην ατζέντα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Σε εθνικό επίπεδο η ψηφιοποίηση των φορολογικών και τελωνειακών συστημάτων και ο βελτιωμένος συντονισμός μεταξύ των εθνικών υπηρεσιών και των κρατών μελών μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της συμμόρφωσης και της εισπραχθείσας εσόδων. Η παγκοσμιοποίηση και η

ψηφιοποίηση έχουν σημαντικό αντίκτυπο στα φορολογικά συστήματα. Πολλές επιχειρήσεις μπορούν να λειτουργούν σε διάφορες δικαιοδοσίες χωρίς φυσική παρουσία, ενώ η παραγωγή βασίζεται σε ολοένα και περισσότερα άυλα περιουσιακά στοιχεία. Οι αλλαγές αυτές έχουν οδηγήσει σε νέες ευκαιρίες επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού και έχουν εντείνει τον φορολογικό ανταγωνισμό παγκοσμίως (European Commission, 2021).

Σε αυτό το πλαίσιο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει ενεργά τις παγκόσμιες διαπραγματεύσεις υπό την ηγεσία των G20 και του ΟΟΣΑ για τη μεταρρύθμιση το διεθνούς φορολογικού πλαισίου των επιχειρήσεων (European Commission, 2021).

Οι κύριες φορολογικές προτεραιότητες της Ε.Ε. είναι (European Commission, 2021):

- Η προώθηση της καινοτομίας και της παραγωγικότητας υποστηρίζοντας μια οικονομία κατάλληλη για τις ψηφιακές και παγκόσμιες προκλήσεις
- Η κατεύθυνση προς την περιβαλλοντική βιωσιμότητα συμβάλλοντας σε κλιματικά ουδέτερες και πιο ανθεκτικές οικονομίες
- Η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της κατάχρησης διασφαλίζοντας ότι όλοι πληρώνουν δίκαια το μερίδιό τους
- Η συμβολή στην κοινωνική δικαιοσύνη και ευημερία.

Τα φορολογικά συστήματα καλούνται να συμβαδίζουν με τις ταχύρρυθμες διαρθρωτικές αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στις κοινωνίες και τις οικονομίες μας. Η πράσινη και ψηφιακή μετάβαση σε συνδυασμό με την παγκοσμιοποίηση και τη γήρανση του πληθυσμού έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην ευρωπαϊκή κοινωνική οικονομία. Οι αλλαγές αυτές απαιτούν προσαρμογή των φορολογικών συστημάτων και κανόνων σύμφωνα με τις αρχές της δικαιοσύνης και της αποτελεσματικότητας (European Commission, 2021).

Ένα σημαντικό φορολογικό ζήτημα που έχει προκύψει μετά την χρηματοοικονομική κρίση είναι τα προτιμησιακά καθεστώτα τα οποία αυξήθηκαν. Τα καθεστώτα αυτά προκαλούν απώλειες εσόδων σε άλλες χώρες και υπονομεύουν την προοδευτικότητα των εγχώριων συστημάτων φορολογίας εισοδήματος. Τα προτιμησιακά καθεστώτα έγκεινται στην επιλογή της νομικής μορφής της επιχείρησης με βάση το συμφέρον (μετατροπή από ατομική σε εταιρική ή το αντίστροφο), στη διανομή κερδών με τη μορφή μερισμάτων που υπόκεινται σε περικοπές εταιρικών φόρων και άλλα. Η εξασφάλιση ενός επαρκούς επιπέδου φορολογίας εισοδήματος από προσωπικό κεφάλαιο θα μπορούσε να μετριάσει τις επιπτώσεις της διανομής που συνδέονται με

τη μείωση του εταιρικού φόρου. Καθώς η ιδιοκτησία μετοχών συγκεντρώνεται στην κορυφή της κατανομής εισοδήματος, η άνοδος των προνομιακών φορολογικών καθεστώτων για άτομα με υψηλό εισόδημα αποδυναμώνει τη διορθωτική λειτουργία του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων (Flamant et al., 2021).

Τα προτιμησιακά καθεστάτα στοχεύουν σε εύπορους φορολογούμενους προσφέροντας φορολογικές απαλλαγές σε διάφορες πηγές εισοδήματος από το εξωτερικό. Ένα παράδειγμα είναι το καθεστώς ατόμων υψηλής αξίας στην Ιταλία το 2017 το οποίο επιτρέπει στους νέους φορολογικούς κατοίκους να πληρώνουν ένα κατ' αποκοπή ποσό (€100.000 ετησίως και €25.000 ανά παιδί) ως φόρο στις ξένες πηγές εισοδήματος ενώ διατηρούν το εισόδημα που αποκτούν στην Ιταλία φορολογούμενο υπό κανονικές συνθήκες (Flamant et al., 2021).

Για το 2021 τα καθεστάτα που αντιμετώπιζαν προνομιακά την ξένη πηγή εισοδήματος (σε φυσικά πρόσωπα) ήταν στην Ιταλία, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ιρλανδία, στη Γαλλία, την Πορτογαλία, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα, την Ελλάδα και την Ισπανία. Καθεστάτα που στοχεύουν στο εισόδημα που αποκτάται από μια συγκεκριμένη επιχειρηματική δραστηριότητα στη χώρα φιλοξενίας είναι στη Φινλανδία, την Ολλανδία, το Βέλγιο, την Ιταλία, τη Σουηδία, την Αυστρία, την Κύπρο και την Ιρλανδία. Καθεστάτα που στοχεύουν συνταξιούχους υπάρχουν στην Πορτογαλία, τη Μάλτα, την Κύπρο, την Ιταλία και την Ελλάδα (Flamant et al., 2021).

Κεφάλαιο 2 Στατιστικά Στοιχεία Φορολογίας Ε.Ε.

Τα έσοδα από φόρους και κοινωνικές εισφορές μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τρεις κατηγορίες: (α) έμμεσοι φόροι που συνδέονται με την παραγωγή και τις εισαγωγές, (β) άμεσοι φόροι που αποτελούνται από τους τρέχοντες φόρους εισοδήματος και περιουσίας και (γ) οι καθαρές κοινωνικές εισφορές. Στην ταξινόμηση του ESA 2010 οι κατηγορίες αυτές αντιστοιχούν σε πολλές συναλλαγές. Εξαιτίας των διαφορετικών εθνικών φορολογικών δομών, οι τρεις κατηγορίες φόρων διαφέρουν σημαντικά σε σημασία από χώρα σε χώρα όσον αφορά τα φορολογικά έσοδα που παράγουν (Eurostat, 2021). Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται στατιστικά στοιχεία για αυτές τις τρεις κατηγορίες φόρων στην Ε.Ε.

Στην Εικόνα 2.1 παρουσιάζονται τα είδη φορολογικών μέτρων ανά κράτος μέλος της Ε.Ε. Η δομή της φορολογίας διαφέρει από κράτος σε κράτος στην Ε.Ε. Υπάρχουν φόροι εισοδήματος, επιχειρήσεων, κοινωνικών εισφορών, φόροι ακίνητης περιουσίας, ο ΦΠΑ και άλλα είδη φόρων που εφαρμόζονται σε κράτη-μέλη. Η Δανία έχει το υψηλότερο μερίδιο άμεσων φόρων στο σύνολο των φορολογικών εσόδων (64,6%) και ακολουθούν η Ιρλανδία και η Μάλτα. Η Νορβηγία και η Ισλανδία έχουν επίσης σχετικά υψηλά μερίδια άμεσων φόρων. Από την άλλη, το μερίδιο κοινωνικών εισφορών σε αυτές τις χώρες είναι σχετικά χαμηλό. Στη Δανία υπάρχει η εξήγηση ότι οι περισσότερες δαπάνες πρόνοιας χρηματοδοτούνται από τη γενική φορολογία γεγονός που οδηγεί σε υψηλά επίπεδα άμεσης φορολογίας αλλά μικρά επίπεδα κοινωνικών εισφορών.

Από την άλλη, η Σλοβακία και η Τσεχία διαθέτουν φορολογικά συστήματα με υψηλά μερίδια κοινωνικών εισφορών στα συνολικά φορολογικά έσοδα και σχετικά χαμηλά μερίδια εσόδων από άμεσους φόρους. Σε αυτές τις χώρες τα συστήματα πρόνοιας χρηματοδοτούνται από κοινωνικές εισφορές.

Ορισμένα κράτη μέλη αντλούν υψηλότερο ποσοστό εσόδων από τους φόρους κατανάλωσης και κάπως χαμηλότερο από τους φόρους μέσω της εργασίας. Η Κροατία και η Βουλγαρία για παράδειγμα ξεχωρίζουν, καθώς τα μισά περίπου από τα έσοδά τους προέρχονται από φόρους κατανάλωσης. Οι φόροι επί του κεφαλαίου κυμαίνονται από το ένα τρίτο στο Λουξεμβούργο έως λιγότερο από 10% στην Εσθονία και τη Λετονία (European Commission, 2021).

	Personal Income taxes	Corporate Income taxes	Social Security Contributions	Property taxes	VAT	Other consumption taxes	Other
Austria							
Belgium							
Bulgaria							
Croatia							
Cyprus							
Czechia							
Denmark							
Estonia							
EU							
Finland							
France							
Germany							
Greece							
Hungary							
Ireland							
Italy							
Latvia							
Lithuania							
Luxembourg							
Malta							
Netherlands							
Poland							
Portugal							
Romania							
Slovakia							
Slovenia							
Spain							
Sweden							

Εικόνα 2 1 Τύποι φόρων στα κράτη μέλη της ΕΕ

Πηγή: European Commission (2021)

Η Ε.Ε. γνώρισε μια περίοδο μείωσης των ανώτατων νόμιμων συντελεστών φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων μεταξύ του 1995 και της οικονομικής κρίσης του 2008 (Flamant et al., 2021). Σε αυτά τα 15 χρόνια το μέσο ανώτατο ποσοστό στις χώρες της Ε.Ε. μειώθηκε από 48% σε 40%. Η διεύρυνση του 2004 και η εισαγωγή φορολογικών συστημάτων με σχετικά χαμηλούς συντελεστές συνέβαλαν στη συνεχιζόμενη πτώση του μέσου ευρωπαϊκού ανώτατου συντελεστή φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων. Ωστόσο, η μείωση αυτή δεν ήταν μόνο

αποτέλεσμα της εισόδου νέων και πιο ανταγωνιστικών (από δημοσιονομική άποψη) χωρών στην ΕΕ. Η πτώση ήταν ορατή από τα μέσα της δεκαετίας του '90 και αυτό εξηγείται από την ύπαρξη πολύ χαμηλών ανώτατων οριακών φορολογικών συντελεστών σε ορισμένες χώρες όπως τη Βουλγαρία (10%), την Τσεχία (23%), την Εσθονία (20%), την Ουγγαρία (15%), τη Ρουμανία (10%) και τη Σλοβακία (25%) (Flamant et al., 2021).

Τα κρατικά φορολογικά έσοδα διαφέρουν από έτος σε έτος. Οι κύριοι λόγοι είναι οι αλλαγές στην οικονομική δραστηριότητα που επηρεάζουν παράγοντες όπως το επίπεδο απασχόλησης, και οι αλλαγές στη φορολογική νομοθεσία. Η οικονομική κρίση του 2008 είχε ισχυρό αντίκτυπο στο επίπεδο και τη σύνθεση των φορολογικών εσόδων το διάστημα 2009-2016 (Eurostat, 2021). Και οι επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008 ήταν εμφανείς σε διάφορα φορολογικά μεγέθη. Ο λόγος των φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ στην Ε.Ε. μειώθηκε από 40,1% το 2007 σε 39,1% το 2010. Τα αντίστοιχα ποσοστά στην ευρωζώνη ήταν 40,1% και 39,3%. Πολλά κράτη μέλη έλαβαν προληπτικά φορολογικά μέτρα μετά το 2011 για να διορθώσουν τα δημοσιονομικά τους ελλείμματα. Τέτοια μέτρα ήταν οι αυξήσεις των συντελεστών ΦΠΑ και η επιβολή νέων φόρων (Eurostat, 2021).

Για την Ε.Ε. το μερίδιο των τρεχουσών φόρων στο εισόδημα και τον πλούτο μειώθηκε από 12,8% το 2007 σε 11,7% το 2010, αυξήθηκε κατά 1% από το 2010 στο 2013, παρέμεινε σταθερό έως το 2016, αυξήθηκε στο 12,9% το 2017 και παρέμεινε 13% το διάστημα 2018-2020. Η εξέλιξη αυτή εξηγείται από την αύξηση των φόρων επί των κερδών των επιχειρήσεων και από την αύξηση της απασχόλησης (Eurostat, 2021). Ο μέσος νόμιμος φορολογικός συντελεστής στην Ε.Ε. μειώθηκε σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες για το εισόδημα επιχειρήσεων από 35% το 1995 σε 21% το 2021 (Flamant et al., 2021).

Από το 2008 στο 2009 το μερίδιο των άμεσων φόρων μειώθηκε περισσότερο από το ΑΕΠ και η πτώση των άμεσων φόρων ήταν πιο έντονη από την πτώση των έμμεσων φόρων. Οι άμεσοι φόροι με κύρια συστατικά τους φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων χρειάστηκαν περισσότερο χρόνο για να ανακτηθούν. Στην κρίση οι φόροι επί του εισοδήματος φυσικών προσώπων ή των κερδών των επιχειρήσεων παρουσίασαν μείωση και το 2008 και το 2009. Η μείωση το 2009 ήταν ισχυρότερη από τη μείωση των φόρων στο ατομικό ή οικογενειακό εισόδημα. Αυτό αντανακλά την υψηλότερη ευαισθησία των εταιρικών κερδών στο οικονομικό κλίμα και υπογραμμίζει το ρόλο των φόρων εισοδήματος των επιχειρήσεων ως αυτόματων σταθεροποιητών (Eurostat, 2021).

Σύμφωνα με την Eurostat τα συνολικά μέσα έσοδα από φόρους και κοινωνικές εισφορές μειώθηκαν κατά 5,6% το 2009 σε σύγκριση με το 2008 και μόνο το 2011 τα μέσα φορολογικά έσοδα στην Ε.Ε. έφτασαν σε επίπεδα που υπερβαίνουν αυτά από το προηγούμενο έτος. Τα κράτη μέλη της Ε.Ε. χρειάστηκαν ουσιαστικά τρία χρόνια για να ανακάμψουν από τις επιπτώσεις της χρηματοοικονομικής κρίσης (Tibulcă, 2021).

Οι φόροι στην παραγωγή και τις εισαγωγές αύξησαν το μερίδιό τους στη συνολική φορολογία από το 2010 ως το 2020. Αυτό οφείλεται μερικώς στην αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ σε πολλές χώρες και στην εισαγωγή νέων φόρων. Οι έμμεσοι φόροι αναμένεται να έχουν μικρότερη υστέρηση ως αντίδραση στην ανανεωμένη αύξηση της παραγωγής, καθώς δεν υπάρχουν δυνατότητες μεταφοράς όπως με ορισμένους φόρους στα εταιρικά κέρδη. Μεταξύ 2014 και 2019 οι φόροι στην παραγωγή και τις εισαγωγές αυξήθηκαν ενώ το 2020 η αναλογία μειώθηκε στο 13,4% του ΑΕΠ καθώς τα φορολογικά έσοδα μειώθηκαν ταχύτερα από το ΑΕΠ (Eurostat, 2021).

Στην Ελλάδα παρατηρείται σταδιακή αύξηση της φορολογίας μετά το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης το 2008. Με βάση τα στοιχεία των χωρών του ΟΟΣΑ η Ελλάδα καταλαμβάνει την 11^η θέση μεταξύ 36 χωρών σε σχέση με την αναλογία φορολογικών εσόδων προς ΑΕΠ για το έτος 2018. Η Ελλάδα αυξάνει τα φορολογικά της έσοδα σε σχέση με το ΑΕΠ μετά το 2010 σε πολύ μεγάλο βαθμό σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ. Μάλιστα, η αύξηση αυτή προέρχεται κυρίως από τη φορολογία σε επίπεδο παραγωγής δηλαδή στο εισόδημα των φυσικών και νομικών προσώπων.

Τα φορολογικά έσοδα της ΕΕ-27 ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν λίγο το 2018 φτάνοντας το 40,2% (0,2% υψηλότερα από το 2017). Ο λόγος φόρου προς το ΑΕΠ στην Ευρωζώνη αυξήθηκε επίσης λίγο το 2018 σε 40,5% (0,2% περισσότερο από το 2017). Τόσο στην ΕΕ-27 όσο και στην Ευρωζώνη τα φορολογικά έσοδα ήταν υψηλότερα το 2018 από ό,τι οποιαδήποτε στιγμή την προηγούμενη δεκαετία. Τα φορολογικά έσοδα σε σχέση με το ΑΕΠ αυξήθηκαν στα περισσότερα κράτη μέλη (20 από τα 27) για το 2018 κυρίως στο Λουξεμβούργο (+1,6%) και στη Ρουμανία (+1,4%) (European Union, 2020).

Οι μεγαλύτερες μειώσεις καταγράφηκαν στη Δανία (-0,9%) και στην Ουγγαρία (-0,8%). Το 2018 τα φορολογικά έσοδα ήταν υψηλότερα από το 2008 σε 19 κράτη μέλη όπως για παράδειγμα στην Ελλάδα (+7,1%), ενώ η Ιρλανδία παρουσίασε τη μεγαλύτερη μείωση (-6,4%). Η φορολογική επιβάρυνση στην Ε.Ε. διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών με τη Γαλλία

(46,5%), τη Δανία (45,1%) και το Βέλγιο (44,8%) να έχουν τον υψηλότερο λόγο φορολογικών εσόδων προς ΑΕΠ και την Ιρλανδία (22,6%) και τη Ρουμανία (26,3%) το χαμηλότερο (European Union, 2020).

Σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Ε. (European Union, 2020), το 2018 οι φόροι και οι πραγματικές κοινωνικές εισφορές στα 27 κράτη μέλη της Ε.Ε. -27 αντιστοιχούσαν στο 40,2% του ΑΕΠ. Η φορολογική επιβάρυνση στην Ε.Ε. ήταν υψηλή σε σύγκριση με αυτή άλλων προηγμένων οικονομιών, σχεδόν 6% παραπάνω από το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ και 16% παραπάνω από τις Η.Π.Α. οι οποίες μείωσαν σημαντικά τους φορολογικούς συντελεστές το 2018 εξαιτίας μειώσεων στους φόρους των επιχειρήσεων και της ακίνητης περιουσίας.

Το 2018 το 46,1% των συνολικών φορολογικών εσόδων στην ΕΕ-27 συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εισφορών αφορά την εφορία, το 35,5% τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης και το 17,8% τους ΟΤΑ. Ακόμη, περίπου 0,5% αφορά τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές στη φορολογική δομή ανά επίπεδο διακυβέρνησης από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Για παράδειγμα, ορισμένα κράτη μέλη παρέχουν στις περιφέρειες κάποιο βαθμό δημοσιονομικής αυτονομίας όπως το Βέλγιο, η Γερμανία, η Ισπανία και η Αυστρία (European Union, 2020). Στην Ιρλανδία και τη Μάλτα, το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης δε δηλώνεται ξεχωριστά, ενώ η Δανία χρηματοδοτεί το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνικής της ασφάλισης μέσω της γενικής φορολογίας, κάτι που συνεπάγεται μεγάλες κρατικές ενδομεταφορές σε ταμεία κοινωνικής ασφάλισης. Τα έσοδα της ΕΕ-27 από φόρους κατανάλωσης ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν λίγο το 2018 φθάνοντας στο υψηλό της δεκαετίας (11,2%). Ο ΦΠΑ αποτελεί το κύριο συστατικό των φόρων κατανάλωσης αντιπροσωπεύοντας το 7,2% του ΑΕΠ για το 2018.

Στην Ελλάδα σύμφωνα με έρευνα της ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ (2018) το χρονικό διάστημα 2010-2018 επιβλήθηκαν υψηλοί φορολογικοί συντελεστές τόσο σε επίπεδο εισοδήματος όσο και σε επίπεδο κατανάλωσης. Το ΑΕΠ της χώρας το 2016 ήταν μειωμένο κατά 27% σε σχέση με το 2008, ενώ τα φορολογικά έσοδα είχαν μειωθεί μόνο κατά 4%. Παράλληλα, οι φόροι εισοδήματος και περιουσίας αυξήθηκαν κατά 5%.

Τα έτη 2007 - 2016 η ελληνική οικονομία συρρικνώθηκε και η φορολογική επιβάρυνση αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό. Υπήρξαν αρκετές καταργήσεις φοροαπαλλαγών, αύξηση φορολογικών συντελεστών, μείωση του αφορολόγητου ορίου και επιβολή νέων φόρων όπως ο ΕΝΦΙΑ, η εισφορά αλληλεγγύης και άλλοι. Σύμφωνα με τον Γεωργακόπουλο (2018) το χρονικό διάστημα από το 2008 και μέχρι το 2016 οι άμεσοι φόροι αυξήθηκαν σχεδόν κατά 100%. Τα

φορολογικά έσοδα της Ελλάδας από το 2015 μέχρι το 2019 παρουσίασαν σημαντική αύξηση με εξαίρεση τους τακτικούς φόρους ακίνητης περιουσίας και τους λοιπούς φόρους επί παραγωγής. Μόνο οι τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας και οι λοιποί φόροι επί παραγωγής παρουσίασαν μικρή μείωση.

Στα πιο πρόσφατα έτη τα ετήσια φορολογικά έσοδα της Ε.Ε. έμειναν σταθερά το 2019 στα κράτη μέλη και η κατανομή των φορολογικών εσόδων ανά τύπο φόρου δεν έχει αλλάξει σημαντικά τα τελευταία 15 χρόνια. Η μέση φορολογική επιβάρυνση της εργασίας συνέχισε με ελαφρά πτωτική τάση αλλά και σημαντικές αλλαγές στα περισσότερα κράτη μέλη. Ο μέσος συντελεστής εταιρικού φόρου εισοδήματος (CIT) στην ΕΕ ακολούθησε παρόμοια κατεύθυνση με το μέσο ανώτατο συντελεστή ΦΠΑ να μειώνεται από 21,9% το 2019 σε 21,5% το 2020 (European Commission, 2021).

Μετά την πανδημία η κατάσταση αλλάζει ριζικά. Το 2020 τα έσοδα από φόρους και κοινωνικές εισφορές μειώθηκαν κατά 215 δις ευρώ στην Ε.Ε. σε σχέση με το 2019 φτάνοντας τα 5.531 δις ευρώ. Πρόκειται για την πρώτη φορά από το 2009 που σημειώνεται μείωση. Ως αναλογία του ΑΕΠ τα φορολογικά έσοδα (συμπεριλαμβανομένων των καθαρών κοινωνικών εισφορών) για το 2020 αντιστοιχούν στο 41,3% του ΑΕΠ της Ε.Ε, και στο 41,8% του ΑΕΠ της ευρωζώνης (ΕΕ-19). Σε σχέση με το 2019 παρατηρείται αύξηση του δείκτη που οφείλεται σε μείωση του αριθμητή (ονομαστικό ΑΕΠ) ως αποτέλεσμα της πανδημίας (Eurostat, 2021).

Από το 2019 στο 2020 τα φορολογικά έσοδα της Ε.Ε. μειώθηκαν κατά 215 δις ευρώ και τα φορολογικά έσοδα της ευρωζώνης μειώθηκαν κατά 206 δις ευρώ. Το 2020 τα φορολογικά έσοδα επηρεάστηκαν από την πανδημία και από τα μέτρα που λήφθηκαν για τον μετριασμό των επιπτώσεων αυτής. Η μείωση των εσόδων του δημοσίου οφείλεται σε αυτόματες σταθεροποιητικές επιδράσεις των φορολογικών εσόδων που σημαίνει ότι σε μια ύφεση τα φορολογικά έσοδα μειώνονται ακόμη και χωρίς ενεργά μέτρα πολιτικής. Ακόμη, οφείλεται στα ενεργά μέτρα μείωσης των φόρων καθώς όλα τα κράτη μέλη εισήγαγαν μέτρα για την αναβολή των πληρωμών φόρων και κοινωνικών εισφορών (Eurostat, 2021).

Το 2020 στην Ε.Ε. οι φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών αντιπροσωπεύουν το 13,4% του ΑΕΠ και οι τρέχοντες φόροι εισοδήματος ανέρχονται σε 13% του ΑΕΠ. Οι τρέχοντες φόροι εισοδήματος ως ποσοστό επί του ΑΕΠ μειώθηκαν από το 2007 στο 2010 αλλά αυξήθηκαν από το 2011 στο 2013, ήταν σταθεροί το διάστημα 2013-2015 και αυξήθηκαν λίγο το διάστημα 2016-2018 (Eurostat, 2021).

Το 2020 τα φορολογικά έσοδα στην Ε.Ε. αντιστοιχούσαν σε 89,3% των συνολικών κρατικών εσόδων. Ο λόγος των φορολογικών εσόδων του 2020 ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν 47,6% στη Δανία, 47,5% στη Γαλλία, 46,2% στο Βέλγιο, 43,4% στη Σουηδία, 43% στην Ιταλία, 42,6% στην Αυστρία και 42,2% στη Φινλανδία. Χαμηλότερα μερίδια καταγράφηκαν στην Ιρλανδία (20,8%), τη Ρουμανία (27,2%), τη Μάλτα (30,4%) και τη Βουλγαρία (30,6%) (Eurostat, 2021).

Σε απόλυτες τιμές 21 κράτη μέλη παρουσίασαν μείωση φορολογικών εσόδων. Αύξηση υπήρξε στη Βουλγαρία, τη Δανία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Ρουμανία σε απόλυτες τιμές. Οι μεγαλύτερες μειώσεις παρατηρήθηκαν στην Ελλάδα (-11%), την Κροατία (-9,4%), τη Μάλτα (-7,4%), την Ιταλία (-6,7%), την Αυστρία και την Κύπρο (-5,8%) (Eurostat, 2021).

Το 2020 η αναλογία των τρεχουσών φόρων επί του εισοδήματος και του πλούτου προς το ΑΕΠ παρέμεινε σταθερή παρά την πανδημία. Αυτό οφείλεται ίσως στα εκτεταμένα μέτρα που έλαβαν τα κράτη μέλη για τη διασφάλιση της απασχόλησης. Έτσι, οι φόροι εισοδήματος δεν μειώθηκαν τόσο πολύ όσο κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης και τα έσοδα από τις κοινωνικές εισφορές παρέμειναν σταθερά ως ποσοστό του ΑΕΠ (Eurostat, 2021).

Το 2020 οι υψηλότεροι λόγοι φόρων στην παραγωγή και τις εισαγωγές προς το ΑΕΠ ήταν στη Σουηδία (21,8%), την Κροατία (18,8%) και την Ουγγαρία (18,3%). Οι χαμηλότεροι ήταν στην Ιρλανδία (6,6%), τη Ρουμανία και τη Γερμανία (10,5%), τη Μάλτα (10,9%) και το Λουξεμβούργο (11,2%). Στη Δανία οι τρέχοντες φόροι εισοδήματος και περιουσίας ανήλθαν στο 30,9% του ΑΕΠ και στη Σουηδία στο 18,2%. Όσον αφορά στις πραγματικές κοινωνικές εισφορές ο υψηλότερος δείκτης σε όρους ΑΕΠ ήταν στη Σλοβενία (16,9%) και ακολουθούν η Γερμανία (16,8%) και η Τσεχία (15,9%) ενώ ο χαμηλότερος δείκτης ήταν στην Ισλανδία (3%) (Eurostat, 2021).

Στον Πίνακα 3.1 παρουσιάζονται στοιχεία για το φόρο εισοδήματος στην Ελλάδα διαχρονικά από το 2008 έως το 2020 ως ποσοστό επί του ΑΕΠ. Παρατηρούμε ότι οι έμμεσοι φόροι αντιπροσωπεύουν μεγαλύτερο ποσοστό του ΑΕΠ μέσα από την παραγωγή και κατανάλωση ενώ ο φόρος εισοδήματος των επιχειρήσεων διαχρονικά αποτελεί από τα πιο σταθερά ποσοστά της φορολογίας στην χώρα. Από το 2011 το συνολικό ποσοστό φορολόγησης διαμορφώνεται υψηλά και περισσότερο από 35% ενώ τα τελευταία τέσσερα χρόνια (2017-2020) προσεγγίζει το 40%. Σε σχέση με την ΕΕ-27 η Ελλάδα εφαρμόζει υψηλότερα ποσοστά έμμεσης φορολογίας, μικρότερα άμεσης και παρόμοια ποσοστά για την κοινωνική ασφάλιση.

Στον Πίνακα 3.2 παρουσιάζονται οι κατηγορίες των φόρων ανά επίπεδο διακυβέρνησης ως ποσοστό της συνολικής φορολογίας. Παρατηρούμε πως το ποσοστό που παρακρατείται από το κράτος αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο ποσοστό της συνολικής φορολογίας φυσικών και νομικών προσώπων ενώ οι κρατήσεις για τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης παρουσιάζουν μικρή αύξηση τα τελευταία χρόνια.

Στον Πίνακα 3.3 παρουσιάζονται οι κατηγορίες των φόρων ανά οικονομική λειτουργία ως ποσοστό του ΑΕΠ. Παρατηρούμε πως σχετική σταθερότητα στα ποσοστά με ελάχιστες αυξομειώσεις μέσα στο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα.

Στον Πίνακα 3.4 παρουσιάζονται οι περιβαλλοντικοί φόροι που εφαρμόζονται σε διάφορα κράτη της Ε.Ε. Αξίζει να σημειωθεί πως στην Ελλάδα προς το παρόν δεν εφαρμόζονται αντίστοιχοι φόροι.

Στον Πίνακα 3.5 παρουσιάζονται οι φόροι περιουσίας οι οποίοι παρουσιάζουν σταθερότητα στο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα.

Πίνακας 3 1 Φόρος εισοδήματος στην Ελλάδα ως ποσοστό του ΑΕΠ

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Έσοδα 2020 (σε δις €)
Α. Τύπος φόρων	% ΑΕΠ													
Έμμεσοι φόροι	12,7	11,8	12,8	13,9	14,2	14,5	15,9	16,3	17,5	17,5	17,6	17,5	16,6	27,5
ΦΠΑ	7	6,3	7,1	7,4	7,3	7	7,2	7,3	8,2	8,3	8,5	8,4	7,8	12,9
Φόροι & δασμοί επί των εισαγωγών χωρίς ΦΠΑ	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4	0,6
Φόροι σε προϊόντα εκτός ΦΠΑ και δασμών εισαγωγής	4,5	4,3	4,7	5,1	4,9	5,2	5,2	5	5,3	5,1	5,4	5,4	5,1	8,4
Άλλοι φόροι παραγωγής	0,9	1	0,8	1,2	1,8	2,1	3,4	3,8	3,8	3,8	3,4	3,3	3,4	5,6
Άμεσοι φόροι	8,4	8,8	8,4	9,5	11,1	10,6	9,9	9,6	10,3	10,1	10,4	9,9	9,3	15,4
Φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων	4,5	4,4	4	4,8	7	5,9	5,9	5,7	5,9	6,3	6,4	5,9	6,3	10,4
Φόρος εισοδήματος επιχειρήσεων	2,1	2,5	2,6	2,1	1,1	1,2	1,9	2,2	2,5	2	2,2	2,2	1,2	2
Άλλο	1,7	1,8	1,9	2,6	2,9	3,5	2,1	1,8	1,8	1,8	1,9	1,7	1,8	3
Κοινωνικές Εισφορές	10,7	10,2	11	10,9	11,1	10,8	10,5	10,7	11,1	11,7	11,9	12,1	12,9	21,4
Εργοδότες	5	4,7	5,1	4,9	4,9	4,7	4,5	4,4	4,4	4,8	5,3	5,6	5,9	9,7
Νοικοκυριά	5,7	5,5	5,9	6	6,2	6	6	6,3	6,6	6,9	6,6	6,6	7	11,6
Σύνολο	31,8	30,8	32,3	34,3	36,3	35,9	36,3	36,6	38,9	39,4	40	39,5	38,9	64,2

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Δεδομένα φορολογίας⁴

⁴ https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

Πίνακας 3 2 Φόρος εισοδήματος στην Ελλάδα ως ποσοστό της συνολικής φορολογίας

Β.Ανά επίπεδο διακυβέρνησης	% συνολικής φορολογίας													
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Έσοδα 2020 (σε δις €)
Κεντρική κυβέρνηση	63	64	64	67	67	68	69	69	70	67	67	66	64	40,9
Τοπική διοίκηση	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4	2,6	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,5	1,6
Ταμεία Κοινωνικής Ασφάλισης	35	34	33	31	30	30	28	28	28	30	30	31	33	21,4
Θεσμοί Ε.Ε.	0,4	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,3

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Δεδομένα φορολογίας

Πίνακας 3 3 Φόρος ανά οικονομική λειτουργία ως ποσοστό του ΑΕΠ

C. Δομή ανά οικονομική συνάρτηση	% ΑΕΠ													
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Έσοδα 2020 (σε δις €)
Κατανάλωση	11	10	12	13	13	13	14	14	15	15	15	15	14	23,3
Εργασία	14	13	14	14	16	15	15	15	15	16	17	16	18	28,9
Εισόδημα από εργασία	13	12	13	13	14	13	13	13	14	15	15	15	16	26,2

Από εργοδότη	5	4,7	5,1	4,9	4,9	4,7	4,5	4,4	4,4	4,8	5,3	5,6	5,9	9,7
Από εργαζόμενους	7,8	7,7	7,8	8	9,4	8,7	8,6	8,8	9,3	9,8	9,5	9,4	10	16,5
Από μη μισθωτούς	0,8	0,9	0,9	0,9	1,6	1,3	1,5	1,5	1,6	1,7	1,7	1,4	1,6	2,6
Κεφάλαιο	7	7,1	6,6	7,6	7,5	8	8,3	8,4	8,9	8,3	8,4	8,2	7,3	12,1
Εισόδημα επιχειρήσεων	2,1	2,5	2,6	2,1	1,1	1,2	1,9	2,2	2,5	2	2,2	2,2	1,2	2
Εισόδημα νοικοκυριών	1,4	1,2	1,3	1,4	1,8	1,9	1,8	1,3	1,4	1,4	1,4	1,2	1,3	2,2
Εισόδημα αυτοαπασχολούμενων	0,8	0,8	0,6	0,9	1	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8	0,9	0,8	0,9	1,5
Απόθεμα κεφαλαίου	2,6	2,6	2,2	3,2	3,7	4,1	3,8	4,2	4,2	4,1	3,9	3,9	3,9	6,5

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Δεδομένα φορολογίας

Πίνακας 3 4 Περιβαλλοντικοί φόροι

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Έσοδα 2020 (σε δις €)
D. Περιβαλλοντικοί φόροι	% ΑΕΠ													
Περιβαλλοντικοί φόροι	2,1	2,1	2,7	3,0	3,3	3,7	3,7	3,8	3,8	4,0	3,8	3,9	3,8	6,2
Ενέργεια	1,3	1,3	2,0	2,3	2,6	3,0	3,0	3,0	3,0	3,2	3,0	3,0	2,9	4,8

Για καύσιμα μεταφορών	1,0	1,1	1,7	1,8	1,9	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,9	1,8	1,7	
Μεταφορές	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	1,4
Ρύπανση και πόροι	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,0

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Δεδομένα φορολογίας

Πίνακας 3 5 Φόροι περιουσίας

Ε. Φόροι περιουσίας	% ΑΕΠ														
Φόροι στην περιουσία	2,3	2,3	2,0	2,8	3,3	3,6	3,2	3,5	3,5	3,5	3,3	3,3	3,4	5,5	
Επαναλαμβανόμενοι φόροι επί της ακίνητης περιουσίας	0,8	1,0	1,0	2,0	2,3	2,7	2,5	2,7	2,8	2,7	2,6	2,4	2,6	4,2	
Άλλοι φόροι περιουσίας	1,5	1,4	0,9	0,8	1,0	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7	0,9	0,8	1,3	

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Δεδομένα φορολογίας

Πίνακας 3 6 Τεκμαρτοί φορολογικοί συντελεστές

Ε. Τεκμαρτοί φορολογικοί συντελεστές	%														
Κατανάλωση	13,0	13,0	15,1	15,6	15,6	16,0	16,4	16,3	17,9	17,7	17,9	17,6	17,6	18	
Εργασία	37,5	34,4	35,9	35,3	39,8	38,6	37,0	37,6	38,0	40,4	40,4	40,6	39,9	6	

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Δεδομένα φορολογίας

Κεφάλαιο 3 Αποτελέσματα Έρευνας

3.1. Ερευνητικό Εργαλείο

Η έρευνα αποτελεί ένα μέσο ερευνητών που αναζητούν θεωρητικές και εμπειρικές αλήθειες και απαντήσεις σε ερωτήματα. Η έρευνα αποτελεί τρόπο αναζήτησης της αλήθειας και η διαδικασία συγκέντρωσης των στοιχείων αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές εργασίες των ερευνητών. Η πληροφόρηση που συγκεντρώνεται από την ερευνητική διαδικασία πρέπει να επεξεργαστεί με κατάλληλο τρόπο ώστε να προκύψουν χρήσιμα αποτελέσματα και οι ερευνητές να είναι σε θέση να εξάγουν συμπεράσματα.

Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκαν τόσο δευτερογενή όσο και πρωτογενή στοιχεία για να καταγραφούν οι απόψεις των ελληνικών επιχειρήσεων σχετικά με τη φορολογία στην Ευρωπαϊκή Ένωση όπου ανήκει και η Ελλάδα και τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που μπορούν να επιτευχθούν για αυτές. Χρησιμοποιήθηκε τόσο ξενόγλωσση όσο και ελληνική αρθρογραφία και βιβλιογραφία ενώ τα πρωτογενή δεδομένα συγκεντρώθηκαν με ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο με τη χρήση του Google Forms. Επιλέχθηκε η ποσοτική έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου καθώς κρίθηκε ότι εξυπηρετεί καλύτερα την ερμηνεία των αποτελεσμάτων σε σχέση με άλλα είδη έρευνας (Plano & Creswell, 2011).

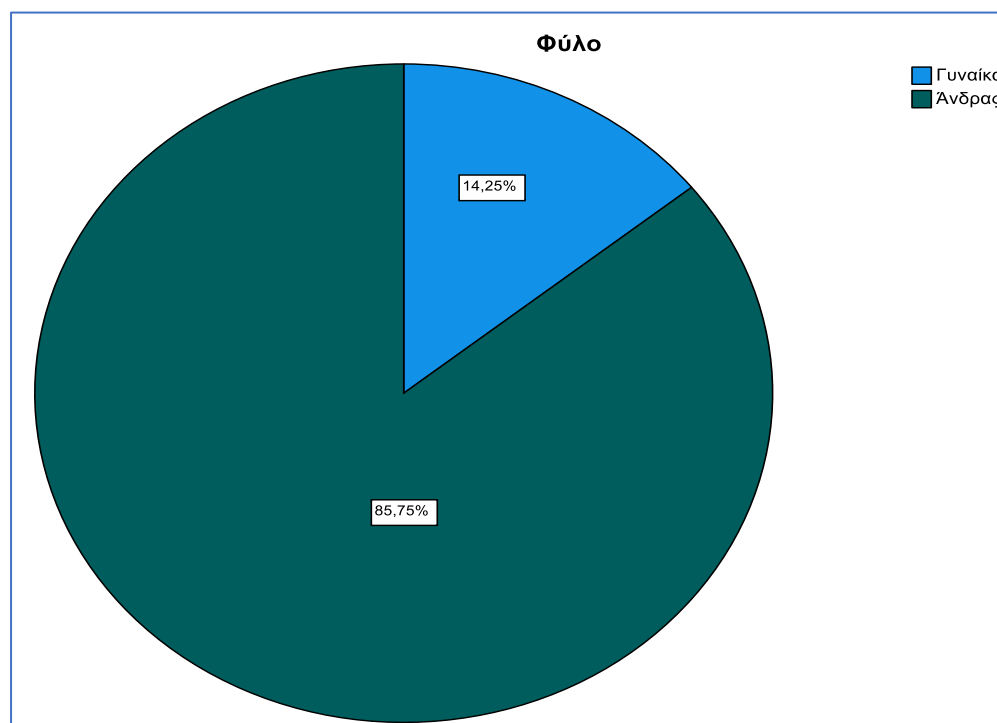
Η ποσοτική έρευνα δίνει τη δυνατότητα στους ερευνητές να διεξάγουν έρευνα για έναν συγκεκριμένο πληθυσμό για την περιγραφή των στάσεων, των αντιλήψεων και της συμπεριφοράς του (Creswell, 2012). Οι τεχνικές συλλογής των στοιχείων είναι διάφορες ανάλογα με την περίπτωση που μελετάται κάθε φορά και στην προκειμένη περίπτωση επιλέχθηκαν κλειστές ερωτήσεις με τη χρήση ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος (φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο) και με τη χρήση της πενταβάθμιας κλίμακας Likert για την αποτύπωση των απόψεων των επιχειρήσεων του δείγματος σχετικά με τις πέντε εξεταζόμενες μεταβλητές.

Οι εξεταζόμενες μεταβλητές είναι τα χαρακτηριστικά της φορολογικής διοίκησης, η ευρωπαϊκή προοπτική μιας ενιαίας μεθόδου φορολογίας, η ανταγωνιστικότητα του υπάρχοντος φορολογικού συστήματος, τα προβλήματα του ελληνικού φορολογικού συστήματος και τα

χαρακτηριστικά της δημόσιας διακυβέρνησης. Το ερωτηματολόγιο απαρτίζεται συνολικά από 31 ερωτήσεις.

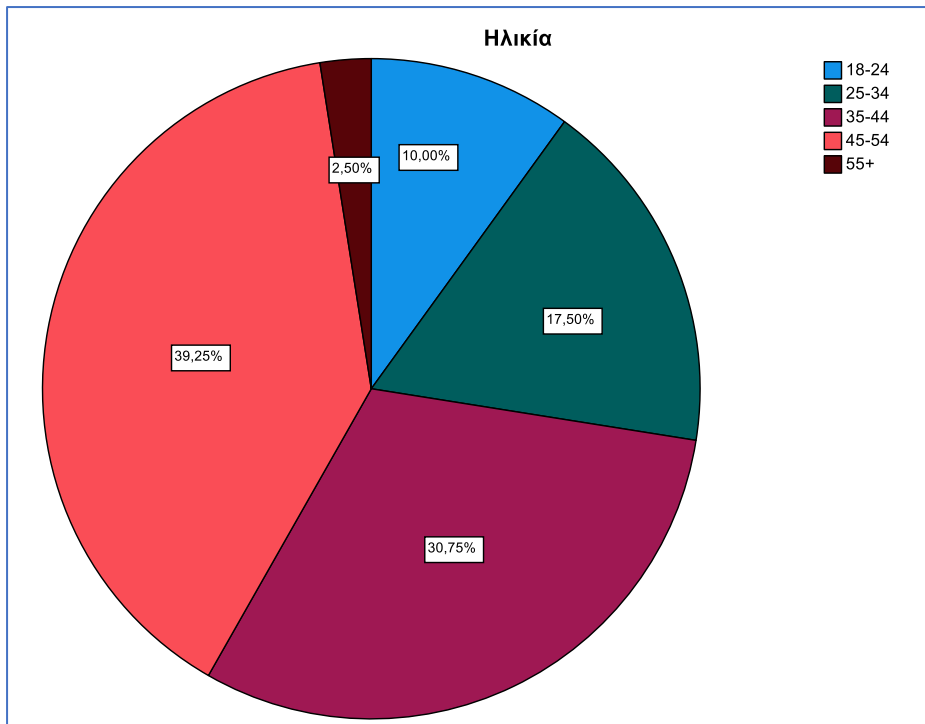
3.2. Δείγμα

Το δείγμα της παρούσας εργασίας αποτελείται από 57 γυναίκες (14,25%) και 343 άντρες (85,75%) σε θέσεις ευθύνης σε ελληνικές επιχειρήσεις (Διάγραμμα 3.1).

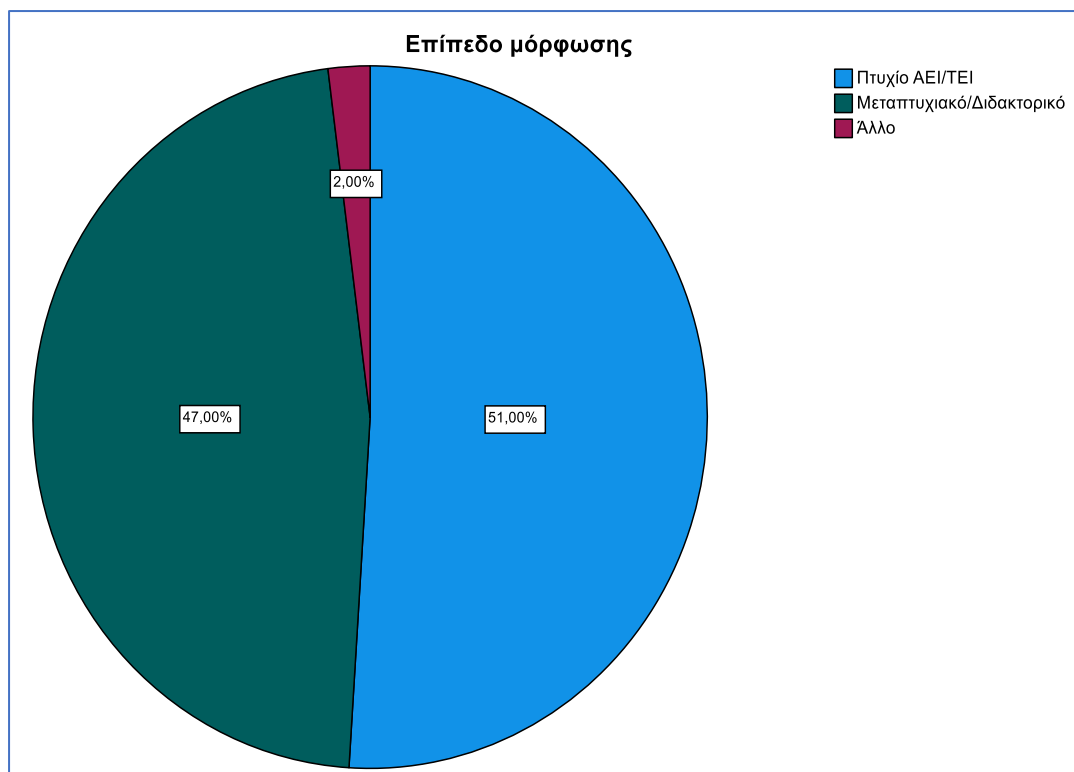
Διάγραμμα 3 1 Φύλο

Όσον αφορά την ηλικία των συμμετεχόντων στην έρευνα προκύπτει πως 40 άτομα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 18-24 ετών (10%), 70 άτομα στην ομάδα των 25-34 (17,5%), 123 άτομα στην ομάδα των 35-44 (30,75%), 157 άτομα στην ομάδα των 45-54 (39,25%) και τα υπόλοιπα 10 άτομα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα άνω των 55 ετών (2,5%) (Διάγραμμα 3.2). Συνολικά, το δείγμα περιλαμβάνει άτομα όλων των ηλικιακών ομάδων ενώ η μεγαλύτερη ηλικιακή κατηγορία είναι αυτή των 45-54 ετών.

Διάγραμμα 3 2 Ηλικία

Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων στην έρευνα προκύπτει πως 204 είναι απόφοιτοι ΑΕΙ ή ΤΕΙ (51%), 188 είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου σπουδών (47%) και οι υπόλοιποι 8 είναι απόφοιτοι άλλου επιπέδου όπως ΙΕΚ για παράδειγμα (Διάγραμμα 3.3).

Διάγραμμα 3 3 Επίπεδο μόρφωσης

3.3. Επιλογή Μεθοδολογίας και Ανάλυσης

Για την ανάλυση των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο SPSS 22.0 που περιλαμβάνει μεγάλο εύρος δυνατοτήτων απεικόνισης των δεδομένων με πίνακες και διαγράμματα. Επιπλέον, το συγκεκριμένο πρόγραμμα κρίνεται εύχρηστο και κατάλληλο για επεξεργασία στοιχείων οικονομικών ερευνών όπως η παρούσα. Η περιγραφική ανάλυση η οποία πραγματοποιείται με τη χρήση κατανομών (απόλυτων και ποσοστιαίων) και μεγεθών όπως ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση, εξυπηρετεί στην καλύτερη κατανόηση του ζητήματος της ανταγωνιστικότητας της φορολογικής πολιτικής που ακολουθεί η χώρα μέσα από το πρίσμα των ελληνικών επιχειρήσεων.

3.4. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση

Αρχικά, εξετάζονται οι απόψεις του δείγματος σχετικά με τα χαρακτηριστικά της φορολογικής διοίκησης στην Ελλάδα. Στον Πίνακα 3.7 παρουσιάζεται η άποψη του δείγματος για την αποτελεσματικότητα της ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης για την οποία προκύπτει πως 52 άτομα (13%) κρίνουν ότι δεν υπάρχει καθόλου αποτελεσματικότητα, 103 άτομα πιστεύουν ότι υπάρχει μικρή αποτελεσματικότητα (25,8%), 142 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (35,5%), 84 άτομα πιστεύουν ότι υπάρχει μεγάλη αποτελεσματικότητα (21%) και τα υπόλοιπα 19 άτομα θεωρούν ότι υπάρχει πολύ μεγάλη (4,8%). Συνολικά, η αποτελεσματικότητα της ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης δεν βαθμολογείται ιδιαίτερα υψηλά σε σχέση με τις ψηφιακές μεταρρυθμίσεις που έχουν συντελεστεί τον τελευταίο καιρό σε θέματα της φορολογίας και εξαιτίας της πανδημίας (Μ.Ο.=2,79, Τ.Α. =1,065). Μένουν ακόμη αρκετά βήματα να γίνουν προς την αποτελεσματικότερη ηλεκτρονική εξυπηρέτηση και οι φορολογικές αρχές καλούνται να εκσυγχρονίσουν τα τεχνολογικά τους μέσα και να αναβαθμίσουν τις ψηφιακές δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού τους.

Πίνακας 3 7 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 1

A. Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Αποτελεσματικότητα ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	52	13,0	13,0	13,0
Λίγο	103	25,8	25,8	38,8
Ούτε λίγο ούτε πολύ	142	35,5	35,5	74,3
Αρκετά	84	21,0	21,0	95,3
Πολύ	19	4,8	4,8	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	Μ.Ο. = 2,79 Τ.Α. = 1,065

Στον Πίνακα 3.8 παρουσιάζεται η άποψη του δείγματος για την ποιότητα εργασίας των φορολογικών αρχών για την οποία προκύπτει πως 55 άτομα (13,8%) κρίνουν ότι δεν υπάρχει καθόλου, 115 άτομα πιστεύουν ότι υπάρχει λίγο (28,7%), 117 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (29,3%), 85 άτομα πιστεύουν ότι υπάρχει αρκετά (21,3%) και τα υπόλοιπα 28 άτομα θεωρούν ότι υπάρχει πολύ (7%). Συνολικά, η ποιότητα εργασίας των φορολογικών αρχών βαθμολογείται χαμηλά γεγονός που σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις δεν είναι ικανοποιημένες με τα ποιοτικά

χαρακτηριστικά της εξυπηρέτησης των υπαλλήλων και τη συνολική διαχείριση (Μ.Ο.=2,79, Τ.Α.=1,135).

Πίνακας 3 8 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 2

Α. Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ποιότητα εργασίας φορολογικών αρχών				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	55	13,8	13,8	13,8
Λίγο	115	28,7	28,7	42,5
Ούτε λίγο ούτε πολύ	117	29,3	29,3	71,8
Αρκετά	85	21,3	21,3	93,0
Πολύ	28	7,0	7,0	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	Μ.Ο. = 2,79 Τ.Α. = 1,135

Στον Πίνακα 3.9 παρουσιάζεται η άποψη του δείγματος για την ταχύτητα εργασίας των φορολογικών αρχών για την οποία προκύπτει πως 29 άτομα (7,2%) κρίνουν ότι δεν είναι καθόλου καλή, 65 άτομα πιστεύουν ότι είναι λίγο καλή (16,3%), 121 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (30,3%), 109 άτομα πιστεύουν ότι είναι αρκετά καλή (27,3%) και τα υπόλοιπα 76 άτομα θεωρούν ότι είναι πολύ καλή (19%). Σίγουρα η ταχύτητα της εργασίας των φορολογικών αρχών λαμβάνει υψηλότερη και θετική βαθμολογία σε σχέση με την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα της εργασίας τους (Μ.Ο.=3,35, Τ.Α.=1,17). Αυτό υποδηλώνει ότι έχει μειωθεί σημαντικά ο χρόνος εντός του οποίου οι επιχειρήσεις εξυπηρετούνται αποτελώντας ένα θετικό βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση.

Πίνακας 3 9 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 3

Α. Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ταχύτητα εργασίας φορολογικών αρχών				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	29	7,2	7,2	7,2
Λίγο	65	16,3	16,3	23,5
Ούτε λίγο ούτε πολύ	121	30,3	30,3	53,8
Αρκετά	109	27,3	27,3	81,0
Πολύ	76	19,0	19,0	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	Μ.Ο. = 3,35

				T.A. = 1,17
--	--	--	--	-------------

Στον Πίνακα 3.10 παρουσιάζεται η άποψη του δείγματος για την αποτελεσματικότητα των φορολογικών αρχών συνολικά για την οποία προκύπτει πως 53 άτομα (13,3%) κρίνουν ότι δεν είναι καθόλου καλή, 68 άτομα πιστεύουν ότι είναι λίγο καλή (17%), 99 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (24,8%), άλλα 99 άτομα πιστεύουν ότι είναι αρκετά καλή (24,8%) και τα υπόλοιπα 81 άτομα θεωρούν ότι είναι πολύ καλή (20,3%). Σε σχέση με το πρώτο ερώτημα που αφορούσε την ηλεκτρονική εξυπηρέτηση υπάρχει θετική εξέλιξη καθώς φαίνεται ότι οι επιχειρήσεις του δείγματος συνολικά τείνουν να είναι αρκετά ικανοποιημένες με τη συνολική αποτελεσματικότητα των φορολογικών αρχών (Μ.Ο.=3,22, Τ.Α.=1,309). Πιθανώς απαιτείται μεγαλύτερη έμφαση στο ζήτημα της ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης.

Πίνακας 3 10 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 4

A. Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Αποτελεσματικότητα φορολογικών αρχών συνολικά				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	53	13,3	13,3	13,3
Λίγο	68	17,0	17,0	30,3
Ούτε λίγο ούτε πολύ	99	24,8	24,8	55,0
Αρκετά	99	24,8	24,8	79,8
Πολύ	81	20,3	20,3	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 3,22 T.A. =1,309

Στον Πίνακα 3.11 παρουσιάζεται η άποψη του δείγματος για το επίπεδο εμπιστοσύνης προς τις φορολογικές αρχές για το οποίο προκύπτει πως 46 άτομα (11,5%) κρίνουν ότι δεν είναι καθόλου υψηλό, 94 άτομα πιστεύουν ότι είναι λίγο (23,5%), 95 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (23,8%), 87 άτομα πιστεύουν ότι είναι αρκετά υψηλό (21,8%) και τα υπόλοιπα 78 άτομα θεωρούν ότι είναι πολύ υψηλό (19,5%). Παρουσιάζεται σχετικά καλό επίπεδο εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων προς τις φορολογικές αρχές γεγονός που σημαίνει ότι ασκούν ορθά την εξουσία τους (Μ.Ο. = 3,14, Τ.Α. = 3,14).

Πίνακας 3 11 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 5

Α. Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Επίπεδο εμπιστοσύνης προς τις φορολογικές αρχές				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	46	11,5	11,5	11,5
Λίγο	94	23,5	23,5	35,0
Ούτε λίγο ούτε πολύ	95	23,8	23,8	58,8
Αρκετά	87	21,8	21,8	80,5
Πολύ	78	19,5	19,5	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 3,14 T.A. =1,295

Στον Πίνακα 3.12 παρουσιάζεται η άποψη του δείγματος για την αξιολόγηση του βαθμού ανεξαρτησίας των φορολογικών αρχών για την οποία προκύπτει πως 40 άτομα (10%) κρίνουν ότι δεν υπάρχει καθόλου, 78 άτομα πιστεύουν ότι υπάρχει λίγο (19,5%), 98 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (24,5%), 101 άτομα πιστεύουν ότι υπάρχει αρκετά (25,3%) και τα υπόλοιπα 83 άτομα θεωρούν ότι υπάρχει πολύ (20,8%). Και ο βαθμός ανεξαρτησίας των φορολογικών αρχών τείνει προς την θετική άποψη κάτι το οποίο είναι αναγκαίο ώστε να υπάρξει εμπιστοσύνη των επιχειρήσεων προς αυτές (M.O. = 3,27, T.A. =1,268).

Πίνακας 3 12 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 6

Α. Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Αξιολόγηση βαθμού ανεξαρτησίας φορολογικών αρχών				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	40	10,0	10,0	10,0
Λίγο	78	19,5	19,5	29,5
Ούτε λίγο ούτε πολύ	98	24,5	24,5	54,0
Αρκετά	101	25,3	25,3	79,3
Πολύ	83	20,8	20,8	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 3,27 T.A. =1,268

Στον Πίνακα 3.13 παρουσιάζεται η άποψη του δείγματος για το βαθμό αμεροληψίας των φορολογικών αρχών για τον οποίο προκύπτει πως 59 άτομα (14,8%) κρίνουν ότι δεν υπάρχει καθόλου, 96 άτομα πιστεύουν ότι υπάρχει λίγο (24%), 93 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (23,3%),

87 άτομα πιστεύουν ότι υπάρχει αρκετά (21,8%) και τα υπόλοιπα 65 άτομα θεωρούν ότι υπάρχει πολύ (16,3%). Η άποψη του δείγματος για την αμεροληψία των φορολογικών αρχών είναι μετριοπαθής (Μ.Ο.=3,01, Τ.Α. =1,304).

Πίνακας 3 13 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 7

Α. Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Βαθμός αμεροληψίας φορολογικών αρχών				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	59	14,8	14,8	14,8
Λίγο	96	24,0	24,0	38,8
Ούτε λίγο ούτε πολύ	93	23,3	23,3	62,0
Αρκετά	87	21,8	21,8	83,8
Πολύ	65	16,3	16,3	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	Μ.Ο. = 3,01 Τ.Α. = 1,304

Στον Πίνακα 3.14 παρουσιάζεται η άποψη του δείγματος για την πολυπλοκότητα της γραφειοκρατίας για την οποία προκύπτει πως 32 άτομα (8%) κρίνουν ότι δεν υπάρχει καθόλου, 79 άτομα πιστεύουν ότι υπάρχει λίγο (19,8%), 96 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (23,3%), 104 άτομα πιστεύουν ότι υπάρχει αρκετά (26%) και τα υπόλοιπα 89 άτομα θεωρούν ότι υπάρχει σε πολύ μεγάλο βαθμό (22,3%). Φαίνεται πως το φορολογικό σύστημα έχει βελτιωθεί σε θέματα γραφειοκρατίας αλλά όχι απόλυτα αποτελεσματικά ακόμη (Μ.Ο.=3,35, Τ.Α.=1,245).

Πίνακας 3 14 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 8

Α. Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Πολυπλοκότητα γραφειοκρατίας				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	32	8,0	8,0	8,0
Λίγο	79	19,8	19,8	27,8
Ούτε λίγο ούτε πολύ	96	24,0	24,0	51,7
Αρκετά	104	26,0	26,0	77,8
Πολύ	89	22,3	22,3	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	Μ.Ο. = 3,35 Τ.Α. = 1,245

Στον Πίνακα 3.15 παρουσιάζεται η άποψη του δείγματος για την ύπαρξη δίκαιης φορολογίας στην χώρα για την οποία προκύπτει πως 27 άτομα (6,8%) κρίνουν ότι δεν υπάρχει καθόλου, 55 άτομα πιστεύουν ότι υπάρχει σε μικρό βαθμό (13,8%), 84 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (21%), 117 άτομα πιστεύουν ότι υπάρχει αρκετά (29,3%) και τα υπόλοιπα 117 άτομα θεωρούν ότι υπάρχει σε πολύ μεγάλο βαθμό (29,3%). Οι επιχειρήσεις κρίνουν ότι εφαρμόζεται δίκαιη φορολογία στην χώρα μας (Μ.Ο.=3,61, Τ.Α.=1,228).

Πίνακας 3 15 Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Ερώτηση 9

Α. Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης: Δίκαιη φορολογία				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	27	6,8	6,8	6,8
Λίγο	55	13,8	13,8	20,5
Ούτε λίγο ούτε πολύ	84	21,0	21,0	41,5
Αρκετά	117	29,3	29,3	70,8
Πολύ	117	29,3	29,3	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	Μ.Ο. = 3,61 Τ.Α. =1,228

Στην συνέχεια, εξετάζεται η ευρωπαϊκή προοπτική της ενιαίας φορολογικής πολιτικής των κρατών μελών της Ε.Ε. Στον Πίνακα 3.16 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για το βαθμό στον οποίο θα έπρεπε να υπάρχει ενιαία και κοινή φορολογική πολιτική των επιχειρήσεων στην Ε.Ε. Προκύπτει πως 31 άτομα (7,8%) διαφωνούν απόλυτα, 71 άτομα διαφωνούν (17,8%), 110 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (27,5%), 113 άτομα συμφωνούν (28,2%) και τα υπόλοιπα 75 άτομα συμφωνούν απόλυτα (18,8%). Δεν φαίνεται να υπάρχει ομοφωνία στην ύπαρξη ενιαίας και κοινής φορολογικής πολιτικής των επιχειρήσεων στην Ε.Ε. (Μ.Ο.=3,33, Τ.Α.=1,191). Ωστόσο, σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες κρίνουν θετικά μια τέτοια εξέλιξη.

Πίνακας 3 16 Ευρωπαϊκή προοπτική: Ερώτηση 1

Β. Ευρωπαϊκή προοπτική: Πιστεύω ότι θα έπρεπε να υπάρχει ενιαία και κοινή φορολογική πολιτική των επιχειρήσεων στην Ε.Ε.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	31	7,8	7,8	7,8
Διαφωνώ	71	17,8	17,8	25,5

Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	110	27,5	27,5	53,0
Συμφωνώ	113	28,2	28,2	81,3
Συμφωνώ απόλυτα	75	18,8	18,8	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 3,33 T.A. =1,191

Στον Πίνακα 3.17 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για το βαθμό στον οποίο η ενιαία φορολόγηση των επιχειρήσεων στην Ε.Ε. θα εξυπηρετούσε τη σύγκλιση. Προκύπτει πως 83 άτομα (20,8%) διαφωνούν απόλυτα, 107 άτομα διαφωνούν (26,8%), 117 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (29,3%), 82 άτομα συμφωνούν (20,5%) και τα υπόλοιπα 11 άτομα συμφωνούν απόλυτα (2,8%). Συνολικά, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δεν πιστεύει ότι η ενιαία φορολόγηση των επιχειρήσεων αποτελεί ένα μέτρο που θα οδηγούσε στην μεγαλύτερη σύγκλιση μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών (M.O.=2,58, T.A.=1,112).

Πίνακας 3 17 Ευρωπαϊκή προοπτική: Ερώτηση 2

Β. Ευρωπαϊκή προοπτική: Πιστεύω ότι η ενιαία φορολόγηση των επιχειρήσεων στην Ε.Ε. θα εξυπηρετούσε τη σύγκλιση.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	83	20,8	20,8	20,8
Διαφωνώ	107	26,8	26,8	47,5
Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	117	29,3	29,3	76,8
Συμφωνώ	82	20,5	20,5	97,3
Συμφωνώ απόλυτα	11	2,8	2,8	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 2,58 T.A. =1,112

Στον Πίνακα 3.18 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για το βαθμό στον οποίο η δυναμική της αγοράς της Ε.Ε. είναι μεγάλη ευκαιρία βελτίωσης του φορολογικού συστήματος για την Ελλάδα. Προκύπτει πως 100 άτομα (25%) διαφωνούν απόλυτα, άλλα 100 άτομα διαφωνούν (25%), 108 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (27%), 64 άτομα συμφωνούν (16%) και τα υπόλοιπα 28 άτομα συμφωνούν απόλυτα (7%). Οι επιχειρήσεις του δείγματος δεν φαίνεται πως συνδέουν τη δυναμική της αγοράς της Ε.Ε. με την δυνατότητα βελτίωσης του φορολογικού συστήματος για την

Ελλάδα (Μ.Ο. =2,55, Τ.Α.=1,221). Ουσιαστικά, δεν πιστεύουν ότι η υιοθέτηση ενός ενιαίου φορολογικού συστήματος βασισμένου στο πλαίσιο άλλων ευρωπαϊκών χωρών μπορεί να βελτιώσει το φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα.

Πίνακας 3 18 Ευρωπαϊκή προοπτική: Ερώτηση 3

Β. Ευρωπαϊκή προοπτική: Πιστεύω ότι η δυναμική της αγοράς της Ε.Ε. είναι μεγάλη ευκαιρία βελτίωσης του φορολογικού συστήματος για την Ελλάδα.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	100	25,0	25,0	25,0
Διαφωνώ	100	25,0	25,0	50,0
Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	108	27,0	27,0	77,0
Συμφωνώ	64	16,0	16,0	93,0
Συμφωνώ απόλυτα	28	7,0	7,0	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	Μ.Ο. = 2,55 Τ.Α. =1,221

Στη συνέχεια, εξετάζονται στοιχεία της ανταγωνιστικότητας του φορολογικού συστήματος και συγκεκριμένα, τρόποι με τους οποίους το κράτος μπορεί να συμβάλει στην απόκτηση ενός ανταγωνιστικού φορολογικού συστήματος. Στον Πίνακα 3.19 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για την αύξηση των φορολογικών εσόδων με τρόπο αποδεκτό και δίκαιο που επιτυγχάνει εθελοντική συμμόρφωση. Προκύπτει πως 225 άτομα (56,3%) διαφωνούν απόλυτα με αυτόν τον τρόπο αύξησης της ανταγωνιστικότητας του φορολογικού συστήματος, 94 άτομα διαφωνούν (23,5%), 44 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (11%), 27 άτομα συμφωνούν (6,8%) και τα υπόλοιπα 10 άτομα συμφωνούν απόλυτα (2,5%). Σχεδόν το 80% του δείγματος δεν πιστεύουν ότι τα φορολογικά έσοδα μπορούν να επιτευχθούν με τρόπο αποδεκτό και δίκαιο που επιτυγχάνει εθελοντική συμμόρφωση (Μ.Ο.=1,76, Τ.Α.=1,054).

Πίνακας 3 19 Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 1

Γ. Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Αύξηση των φορολογικών εσόδων με τρόπο αποδεκτό και δίκαιο που επιτυγχάνει εθελοντική συμμόρφωση				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	225	56,3	56,3	56,3
Διαφωνώ	94	23,5	23,5	79,8

Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	44	11,0	11,0	90,8
Συμφωνώ	27	6,8	6,8	97,5
Συμφωνώ απόλυτα	10	2,5	2,5	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 1,76 T.A. =1,054

Στον Πίνακα 3.20 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για την χρηστή διοίκηση που οδηγεί αποτελεσματικά στην αποτροπή της φοροδιαφυγής ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή και διασφαλίζοντας την απουσία αθέμιτων πλεονεκτημάτων σε επιχειρήσεις που φοροδιαφεύγουν. Προκύπτει πως 229 άτομα (57,3%) διαφωνούν απόλυτα με αυτόν τον τρόπο αύξησης της ανταγωνιστικότητας του φορολογικού συστήματος, 91 άτομα διαφωνούν (22,8%), 41 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (10,3%), 22 άτομα συμφωνούν (5,5%) και τα υπόλοιπα 17 άτομα συμφωνούν απόλυτα (4,3%). Το 80% του δείγματος δεν πιστεύει πως μπορεί να επιτευχθεί μια χρηστή διοίκηση η οποία να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά την φοροδιαφυγή και η οποία θα διασφαλίζει ότι δεν υπάρχουν αθέμιτα πλεονεκτήματα στις επιχειρήσεις που φοροδιαφεύγουν (M.O.=1,77, T.A.=1,107).

Πίνακας 3 20 Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 2

Γ. Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Χρηστή διοίκηση που οδηγεί αποτελεσματικά στην αποτροπή της φοροδιαφυγής ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή και διασφαλίζοντας την απουσία αθέμιτων πλεονεκτημάτων σε επιχειρήσεις που φοροδιαφεύγουν.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	229	57,3	57,3	57,3
Διαφωνώ	91	22,8	22,8	80,0
Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	41	10,3	10,3	90,3
Συμφωνώ	22	5,5	5,5	95,8
Συμφωνώ απόλυτα	17	4,3	4,3	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 1,77 T.A. =1,107

Στον Πίνακα 3.21 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για την απουσία ανοχής στη διαφθορά. Προκύπτει πως 10 άτομα (2,5%) διαφωνούν απόλυτα με αυτόν τον τρόπο αύξησης της ανταγωνιστικότητας του φορολογικού συστήματος, 45 άτομα διαφωνούν (11,3%), 61 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (15,3%), 103 άτομα συμφωνούν (25,8%) και τα υπόλοιπα 181 άτομα συμφωνούν απόλυτα (45,3%). Φαίνεται πως αν το φορολογικό σύστημα δεν δείχνει καμία ανοχή στη διαφθορά θα αυξηθεί η ανταγωνιστικότητά του σύμφωνα με το 70% του δείγματος (Μ.Ο.=4,0, Τ.Α.=1,133).

Πίνακας 3 21 Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 3

Γ. Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Καμία ανοχή στη διαφθορά				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	10	2,5	2,5	2,5
Διαφωνώ	45	11,3	11,3	13,8
Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	61	15,3	15,3	29,0
Συμφωνώ	103	25,8	25,8	54,8
Συμφωνώ απόλυτα	181	45,3	45,3	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	Μ.Ο. = 4 Τ.Α. =1,133

Στον Πίνακα 3.22 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για τη μείωση των πόρων που απαιτούνται για τη συλλογή εσόδων. Προκύπτει πως 45 άτομα (11,3%) διαφωνούν απόλυτα με αυτόν τον τρόπο αύξησης της ανταγωνιστικότητας του φορολογικού συστήματος, 58 άτομα διαφωνούν (14,5%), 81 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (20,3%), 104 άτομα συμφωνούν (26%) και τα υπόλοιπα 112 άτομα συμφωνούν απόλυτα (28%). Περισσότεροι από τους μισούς κρίνουν πως η μείωση των πόρων που απασχολούνται στη συλλογή των εσόδων μπορεί να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα του φορολογικού συστήματος (Μ.Ο.=3,45, Τ.Α.=1,333).

Πίνακας 3 22 Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 4

Γ. Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Μείωση των πόρων που απαιτούνται για τη συλλογή εσόδων				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	45	11,3	11,3	11,3
Διαφωνώ	58	14,5	14,5	25,8

Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	81	20,3	20,3	46,0
Συμφωνώ	104	26,0	26,0	72,0
Συμφωνώ απόλυτα	112	28,0	28,0	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 3,45 T.A. = 1,333

Στον Πίνακα 3.23 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για το χαμηλό κόστος συμμόρφωσης και επιβαρύνσεων που μειώνουν τον χρόνο που χρειάζεται για τη φορολογική συμμόρφωση. Προκύπτει πως 240 άτομα (60%) διαφωνούν απόλυτα με αυτόν τον τρόπο αύξησης της ανταγωνιστικότητας του φορολογικού συστήματος, 116 άτομα διαφωνούν (29%), 28 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (7%), 12 άτομα συμφωνούν (3%) και τα υπόλοιπα 4 άτομα συμφωνούν απόλυτα (1%). Το χαμηλό κόστος συμμόρφωσης και επιβαρύνσεων αποτελεί έναν ελάχιστα δημοφιλή τρόπο αύξησης της ανταγωνιστικότητας του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα (M.O.=1,56, T.A.=0,83).

Πίνακας 3 23 Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 5

Γ. Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Χαμηλό κόστος συμμόρφωσης και επιβαρύνσεων που μειώνουν τον χρόνο που χρειάζεται για τη φορολογική συμμόρφωση				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	240	60,0	60,0	60,0
Διαφωνώ	116	29,0	29,0	89,0
Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	28	7,0	7,0	96,0
Συμφωνώ	12	3,0	3,0	99,0
Συμφωνώ απόλυτα	4	1,0	1,0	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 1,56 T.A. = 0,83

Στον Πίνακα 3.24 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για την τεκμηριωμένη και διαφανή χάραξη φορολογικής πολιτικής με δημοσίευση των διαφυγόντων εσόδων από φορολογικές δαπάνες και περιοδικές αναθεωρήσεις της σχέσης κόστους/ αποτελεσματικότητας. Προκύπτει πως 26 άτομα (6,5%) διαφωνούν απόλυτα με αυτόν τον τρόπο αύξησης της ανταγωνιστικότητας του φορολογικού συστήματος, 52 άτομα διαφωνούν (13%), 87 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση

(21,8%), 94 άτομα συμφωνούν (23,5%) και τα υπόλοιπα 141 άτομα συμφωνούν απόλυτα (35,3%). Σχεδόν το 60% του δείγματος συμφωνεί πως το φορολογικό σύστημα μπορεί να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά του με την χάραξη μιας τεκμηριωμένης και διαφανούς φορολογικής πολιτικής κατά την οποία θα δημοσιεύονται τα διαφυγόντα έσοδα από φορολογικές δαπάνες και θα υλοποιούνται περιοδικά αναθεωρήσεις της σχέσης μεταξύ κόστους και αποτελεσματικότητας (Μ.Ο.=3,68, Τ.Α.=1,256).

Πίνακας 3 24 Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 6

Γ. Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος: Τεκμηριωμένη και διαφανής χάραξη φορολογικής πολιτικής με δημοσίευση των διαφυγόντων εσόδων από φορολογικές δαπάνες και περιοδικές αναθεωρήσεις της σχέσης κόστους/ αποτελεσματικότητας.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	26	6,5	6,5	6,5
Διαφωνώ	52	13,0	13,0	19,5
Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	87	21,8	21,8	41,3
Συμφωνώ	94	23,5	23,5	64,8
Συμφωνώ απόλυτα	141	35,3	35,3	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	Μ.Ο. = 3,68 Τ.Α. =1,256

Στη συνέχεια, εξετάζονται τα προβλήματα που ισχύουν στο ελληνικό φορολογικό σύστημα. Στον Πίνακα 3.25 παρουσιάζεται ως πρόβλημα η απαρχαίωση του φορολογικού συστήματος. Προκύπτει πως 30 άτομα (7,5%) δεν το θεωρούν καθόλου πρόβλημα, 75 άτομα το θεωρούν λίγο (18,8%), 103 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (25,8%), 101 άτομα το θεωρούν αρκετά (25,3%) και τα υπόλοιπα 91 άτομα το θεωρούν πολύ (22,8%). Φαίνεται πως το φορολογικό σύστημα δεν θεωρείται ιδιαίτερα εκσυγχρονισμένο και απαιτείται αναθεώρησή του (Μ.Ο.=3,37, Τ.Α.=1,232).

Πίνακας 3 25 Προβλήματα ελληνικού φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 1

Δ. Προβλήματα ελληνικού φορολογικού συστήματος: Απαρχαιωμένο φορολογικό σύστημα				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	30	7,5	7,5	7,5

Λίγο	75	18,8	18,8	26,3
Ούτε λίγο ούτε πολύ	103	25,8	25,8	52,0
Αρκετά	101	25,3	25,3	77,3
Πολύ	91	22,8	22,8	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 3,37 T.A. = 1,232

Στον Πίνακα 3.26 παρουσιάζεται ως πρόβλημα η πολυπλοκότητα των φορολογικών κανόνων. Προκύπτει πως 31 άτομα (7,8%) δεν θεωρούν καθόλου την πολυπλοκότητα των φορολογικών κανόνων ως πρόβλημα, 65 άτομα τη θεωρούν λίγο (16,3%), 80 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (20%), 105 άτομα τη θεωρούν αρκετά σημαντικό πρόβλημα (26,3%) και τα υπόλοιπα 119 άτομα τη θεωρούν πολύ σημαντικό πρόβλημα (29,8%). Η πολυπλοκότητα των φορολογικών κανόνων αποτελεί χρόνιο πρόβλημα του ελληνικού φορολογικού συστήματος το οποίο έχει προσπαθήσει το κράτος να επιδιορθώσει ωστόσο φαίνεται πως παραμένει (M.O.=3,54, T.A.=1,28).

Πίνακας 3 26 Προβλήματα ελληνικού φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 2

Δ. Προβλήματα ελληνικού φορολογικού συστήματος: Πολύπλοκοι φορολογικοί κανόνες				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	31	7,8	7,8	7,8
Λίγο	65	16,3	16,3	24,0
Ούτε λίγο ούτε πολύ	80	20,0	20,0	44,0
Αρκετά	105	26,3	26,3	70,3
Πολύ	119	29,8	29,8	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 3,54 T.A. = 1,28

Στον Πίνακα 3.27 παρουσιάζεται ως πρόβλημα η αναντιστοιχία της φορολογίας και της ανάπτυξης στην χώρα. Προκύπτει πως 106 άτομα (26,5%) δεν θεωρούν ότι ισχύει καθόλου το συγκεκριμένο πρόβλημα, 118 άτομα θεωρούν ότι ισχύει λίγο (29,5%), 121 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (30,3%), 41 άτομα θεωρούν ότι ισχύει αρκετά (10,3%) και τα υπόλοιπα 14 άτομα θεωρούν ότι ισχύει πολύ (3,5%). Περισσότεροι από τους μισούς δεν θεωρούν ότι υπάρχει αναντιστοιχία φορολογίας και ανάπτυξης της χώρας (M.O.=2,35, T.A.=1,084).

Πίνακας 3 27 Προβλήματα ελληνικού φορολογικού συστήματος: Ερώτηση 3

Δ. Προβλήματα ελληνικού φορολογικού συστήματος: Αναντιστοιχία φορολογίας και ανάπτυξης				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	106	26,5	26,5	26,5
Λίγο	118	29,5	29,5	56,0
Ούτε λίγο ούτε πολύ	121	30,3	30,3	86,3
Αρκετά	41	10,3	10,3	96,5
Πολύ	14	3,5	3,5	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 2,35 T.A. =1,084

Στη συνέχεια, εξετάζονται τα χαρακτηριστικά της δημόσιας διακυβέρνησης που λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα. Στον Πίνακα 3.28 εξετάζεται η άποψη του δείγματος για το βαθμό στον οποίο οι πολίτες μπορούν να συμμετέχουν ελεύθερα στην επιλογή της κυβέρνησης. Προκύπτει πως 45 άτομα (11,3%) πιστεύουν ότι δεν μπορούν να συμμετέχουν καθόλου, 111 άτομα πιστεύουν ότι μπορούν να συμμετέχουν λίγο (27,8%), 120 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (30%), 105 άτομα πιστεύουν ότι μπορούν να συμμετέχουν αρκετά (26,3%) και τα υπόλοιπα 19 άτομα πιστεύουν ότι μπορούν να συμμετέχουν πολύ (4,8%). Το δείγμα φαίνεται πως είναι χωρισμένο μεταξύ της θετικής, της αρνητικής και της ουδέτερης άποψης σε αυτό το θέμα (M.O.=2,86, T.A.=1,078).

Πίνακας 3 28 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 1

Ε. Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Οι πολίτες μπορούν να συμμετέχουν ελεύθερα στην επιλογή της κυβέρνησης				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	45	11,3	11,3	11,3
Λίγο	111	27,8	27,8	39,0
Ούτε λίγο ούτε πολύ	120	30,0	30,0	69,0
Αρκετά	105	26,3	26,3	95,3
Πολύ	19	4,8	4,8	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 2,86 T.A. =1,078

Στον Πίνακα 3.29 εξετάζεται η άποψη του δείγματος για το βαθμό στον οποίο υπάρχει πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας και τρομοκρατίας. Προκύπτει πως 39 άτομα (9,8%) δεν θεωρούν καθόλου ότι υπάρχει πολιτική σταθερότητα, 103 άτομα θεωρούν ότι υπάρχει σε μικρό βαθμό (25,8%), 166 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (41,5%), 85 άτομα θεωρούν ότι υπάρχει αρκετά (21,3%) και τα υπόλοιπα 7 άτομα θεωρούν ότι υπάρχει πολύ (1,8%). Και σε αυτό το ερώτημα το δείγμα είναι σχετικά χωρισμένο με την πλειοψηφία να τηρεί ουδέτερη στάση (Μ.Ο.=2,8, Τ.Α.=0,944).

Πίνακας 3 29 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 2

Ε. Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Υπάρχει πολιτική σταθερότητα και η απουσία βίας/ τρομοκρατίας				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	39	9,8	9,8	9,8
Λίγο	103	25,8	25,8	35,5
Ούτε λίγο ούτε πολύ	166	41,5	41,5	77,0
Αρκετά	85	21,3	21,3	98,3
Πολύ	7	1,8	1,8	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	Μ.Ο. = 2,8 Τ.Α. =0,944

Στον Πίνακα 3.30 εξετάζεται η άποψη του δείγματος για το βαθμό στον οποίο η ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών είναι υψηλή. Προκύπτει πως 71 άτομα (17,8%) δεν θεωρούν καθόλου ότι η ποιότητα είναι υψηλή, 125 άτομα θεωρούν ότι είναι λίγο (31,3%), 114 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (28,5%), 64 άτομα θεωρούν ότι είναι αρκετά (16%) και τα υπόλοιπα 26 άτομα θεωρούν ότι είναι πολύ (6,5%). Φαίνεται πως το δείγμα δεν θεωρεί ιδιαίτερα υψηλή την ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών της χώρας (Μ.Ο.=2,62, Τ.Α.=1,142).

Πίνακας 3 30 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 3

Ε. Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Η ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών είναι υψηλή				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	71	17,8	17,8	17,8

Λίγο	125	31,3	31,3	49,0
Ούτε λίγο ούτε πολύ	114	28,5	28,5	77,5
Αρκετά	64	16,0	16,0	93,5
Πολύ	26	6,5	6,5	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 2,62 T.A. = 1,142

Στον Πίνακα 3.31 εξετάζεται η άποψη του δείγματος για το αν ο βαθμός ανεξαρτησίας από πολιτικές πιέσεις είναι υψηλός. Προκύπτει πως 167 άτομα (41,8%) δεν πιστεύουν καθόλου ότι ο βαθμός ανεξαρτησίας από πολιτικές πιέσεις είναι υψηλός, 114 άτομα θεωρούν ότι είναι λίγο (28,5%), 82 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (20,5%), 28 άτομα θεωρούν ότι είναι αρκετά (7%) και τα υπόλοιπα 9 άτομα θεωρούν ότι είναι πολύ (2,3%). Το δείγμα δεν πιστεύει πως υπάρχει υψηλός βαθμός ανεξαρτησίας από πολιτικές πιέσεις για το ελληνικό φορολογικό σύστημα (M.O.=2, T.A.=1,052).

Πίνακας 3 31 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 4

Ε. Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ο βαθμός ανεξαρτησίας από πολιτικές πιέσεις είναι υψηλός				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	167	41,8	41,8	41,8
Λίγο	114	28,5	28,5	70,3
Ούτε λίγο ούτε πολύ	82	20,5	20,5	90,8
Αρκετά	28	7,0	7,0	97,8
Πολύ	9	2,3	2,3	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 2,00 T.A. = 1,052

Στον Πίνακα 3.32 εξετάζεται η άποψη του δείγματος για το βαθμό στον οποίο η ικανότητα του κράτους να διαμορφώνει και να εφαρμόζει υγιείς πολιτικές είναι υψηλή. Προκύπτει πως 56 άτομα (14%) δεν τη θεωρούν καθόλου υψηλή, 121 άτομα τη θεωρούν λίγο (30,3%), 145 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (36,3%), 69 άτομα τη θεωρούν αρκετά (17,3%) και τα υπόλοιπα 9 άτομα τη θεωρούν πολύ (2,3%). Και το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό της δημόσιας διακυβέρνησης λαμβάνει χαμηλή βαθμολογία (M.O.=2,64, T.A.=0,997).

Πίνακας 3 32 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 5

Ε. Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Η ικανότητα του κράτους να διαμορφώνει και να εφαρμόζει υγιείς πολιτικές είναι υψηλή				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	56	14,0	14,0	14,0
Λίγο	121	30,3	30,3	44,3
Ούτε λίγο ούτε πολύ	145	36,3	36,3	80,5
Αρκετά	69	17,3	17,3	97,8
Πολύ	9	2,3	2,3	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 2,64 T.A. = 0,997

Στον Πίνακα 3.33 εξετάζεται η άποψη του δείγματος για το βαθμό στον οποίο οι πολίτες και οι επιχειρήσεις συμμορφώνονται με τους κανόνες της κοινωνίας και έχουν εμπιστοσύνη στο κράτος. Προκύπτει πως 8 άτομα (2%) δεν το πιστεύουν καθόλου, 15 άτομα το πιστεύουν λίγο (3,8%), 10 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (2,5%), 23 άτομα το πιστεύουν αρκετά (5,8%) και τα υπόλοιπα 344 άτομα το πιστεύουν πολύ (86%). Περισσότεροι από το 90% των επιχειρήσεων του δείγματος θεωρεί ότι οι πολίτες και οι επιχειρήσεις συμμορφώνονται με τους κανόνες της κοινωνίας και έχουν εμπιστοσύνη στο κράτος παρά το γεγονός ότι με βάση τις προηγούμενες ερωτήσεις χρήζουν βελτίωσης πολλά χαρακτηριστικά της δημόσιας διακυβέρνησης. Η κατάσταση αυτή φαίνεται να έχει βελτιωθεί μετά την οικονομική κρίση και την επιβολή των μνημονίων στην χώρα, μια κρίση από την οποία μόνο οι επιχειρήσεις με γερά θεμέλια κατάφεραν να επιβιώσουν.

Πίνακας 3 33 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 6

Ε. Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Οι πολίτες και οι επιχειρήσεις συμμορφώνονται με τους κανόνες της κοινωνίας και έχουν εμπιστοσύνη στο κράτος				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	8	2,0	2,0	2,0
Λίγο	15	3,8	3,8	5,8
Ούτε λίγο ούτε πολύ	10	2,5	2,5	8,3
Αρκετά	23	5,8	5,8	14,0
Πολύ	344	86,0	86,0	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	M.O. = 4,7

				T.A. =0,853
--	--	--	--	-------------

Στον Πίνακα 3.34 εξετάζεται η άποψη του δείγματος για το βαθμό στον οποίο η δημόσια εξουσία ασκείται για ιδιωτικό όφελος.. Προκύπτει πως 72 άτομα (18%) δεν το πιστεύουν καθόλου, 104 άτομα το πιστεύουν λίγο (26%), 121 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (30,3%), 63 άτομα το πιστεύουν αρκετά (15,8%) και τα υπόλοιπα 40 άτομα το πιστεύουν πολύ (10%). Η πλειοψηφία του δείγματος δεν πιστεύει ότι η δημόσια εξουσία ασκείται για ίδιον όφελος στην Ελλάδα (Μ.Ο.=2,74, Τ.Α.=1,213).

Πίνακας 3 34 Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Ερώτηση 7

Ε. Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης: Η δημόσια εξουσία ασκείται για ιδιωτικό όφελος				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Καθόλου	72	18,0	18,0	18,0
Λίγο	104	26,0	26,0	44,0
Ούτε λίγο ούτε πολύ	121	30,3	30,3	74,3
Αρκετά	63	15,8	15,8	90,0
Πολύ	40	10,0	10,0	100,0
Σύνολο	400	100,0	100,0	Μ.Ο. = 2,74 Τ.Α. =1,213

Συμπεράσματα, Περιορισμοί, Προτάσεις

Σκοπός της εργασίας ήταν η αποτύπωση της φορολογικής εικόνας και των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που δημιουργούνται στην Ελλάδα με βάση το φορολογικό της σύστημα. Μέσα από τη θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση καθίσταται σαφές το υπάρχον φορολογικό πλαίσιο για τις ελληνικές επιχειρήσεις και μπορούν να γίνουν κατανοητοί οι τρόποι εξέλιξης και ανάπτυξης της ελληνικής αγοράς μέσα σε ένα σταθερό φορολογικά περιβάλλον που είναι ικανό να προσελκύσει νέες επενδύσεις.

Στην Ε.Ε. η φορολογική σύγκλιση των κρατών μελών αποτελεί έναν σύγχρονο και καίριο στόχο με απώτερο σκοπό την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, την εναρμόνιση των φορολογικών συντελεστών και την προστασία των ευρωπαϊκών κεφαλαίων. Ωστόσο, κάθε κράτος μέλος εφαρμόζει τη δική του φορολογική πολιτική και στρατηγική με αποτέλεσμα να παρατηρούνται διαφοροποιήσεις. Το ελληνικό φορολογικό σύστημα χρήζει εκσυγχρονισμού και κυρίως προσαρμογής στις νέες επιχειρηματικές και οικονομικές συνθήκες που δημιουργούνται τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Καθώς η οικονομική συνεργασία μεταξύ των κρατών αυξάνεται το ελληνικό φορολογικό σύστημα οφείλει να προσαρμοστεί στις ανάγκες και απαιτήσεις διεθνών επενδυτών συνεχίζοντας να καλύπτει τις πάγιες ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας.

Γίνονται πολλές και σημαντικές προσπάθειες από την Ε.Ε. για την σύγκλιση και την εφαρμογή ενός ενιαίου φορολογικού συστήματος που θα συνδράμει στην επέκταση των οικονομικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων και θα προσφέρει στους Ευρωπαίους πολίτες την αίσθηση της αποτελεσματικότητας και της κοινής φορολογικής εικόνας. Παρά τις προσπάθειες όμως που λαμβάνουν χώρα, στην Ελλάδα το φορολογικό σύστημα παραμένει ασταθές και μη ανταγωνιστικό όπως αποδεικνύεται και από την εμπειρική έρευνα που διεξήχθη. Η υπερφορολόγηση της χώρας τα προηγούμενα έτη σε μια δύσκολη οικονομική συγκυρία με την κρίση και τα ζητήματα που αναδύθηκαν εξαιτίας της πανδημίας, ανέδειξε τα προβλήματα του φορολογικού συστήματος.

Ένα αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα είναι απαραίτητο για τη διασφάλιση της σταθερότητας των δημοσιονομικών εσόδων, τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομιών, την προώθηση της ανάπτυξης και εξέλιξης των ελληνικών επιχειρήσεων και την αύξηση της

ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών. Η παγκοσμιοποίηση και η ψηφιοποίηση μπορούν να συνδράμουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Μέσα από την εμπειρική έρευνα στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι 400 ελληνικών επιχειρήσεων από διαφορετικούς κλάδους και διαφορετικού μεγέθους προκύπτουν χρήσιμα συμπεράσματα. Αρχικά, φαίνεται πως η φορολογική διοίκηση οφείλει να εστιάσει περισσότερο στην ψηφιοποίηση και τον εκσυγχρονισμό των φορολογικών αρχών. Σημαντικό επίσης είναι να αυξηθεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών των φορολογικών μηχανισμών ώστε να είναι πιο φιλικές προς τις επιχειρήσεις και τους πολίτες και να υπάρξει μεγαλύτερος βαθμός ικανοποίησης από την εξυπηρέτηση.

Το θετικό είναι ότι η ταχύτητα εξυπηρέτησης και εργασίας των φορολογικών αρχών είναι υψηλή με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις να έχουν μειώσει τον χρόνο που απαιτείται για την εξυπηρέτησή τους σε φορολογικά θέματα. Σημαντικό επίσης είναι ότι οι επιχειρήσεις δείχνουν έναν σχετικά σημαντικό βαθμό εμπιστοσύνης προς τις φορολογικές αρχές δηλαδή αναγνωρίζουν ότι υπάρχει αρκετή αποτελεσματικότητα της εργασίας τους. Ο υψηλός σχετικά βαθμός εμπιστοσύνης αιτιολογείται και από την ύπαρξη ανεξαρτησίας των φορολογικών αρχών από το κράτος γεγονός που αποτελεί βάση καταπολέμησης της φοροδιαφυγής και άλλων σχετικών ζητημάτων.

Όσον αφορά τα ζητήματα σύγκλισης, δεν προκύπτει κάποιο ενιαίο συμπέρασμα με βάση τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας. Αξιοσημείωτο είναι ότι η πλειοψηφία των επιχειρήσεων δεν προκρίνει την ενιαία φορολόγηση ως μέτρο σύγκλισης μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών ούτε πιστεύει πως η Ελλάδα μπορεί να βελτιώσει το φορολογικό της σύστημα ακολουθώντας τις ευρωπαϊκές επιταγές.

Η ανταγωνιστικότητα του ελληνικού φορολογικού συστήματος κρίνεται ιδιαίτερα χαμηλή καθώς δεν μπορεί να επιτευχθεί εθελοντική συμμόρφωση των φορολογουμένων λόγω των χαμηλών κινήτρων και την ύπαρξη φαινομένων φοροδιαφυγής τα οποία οι φορολογικές αρχές δεν έχουν καταφέρει να χειριστούν ακόμη αποτελεσματικά. Ασφαλώς απαιτείται να μην υπάρχει καμία ανοχή στη διαφθορά και σχεδόν όλες οι επιχειρήσεις του δείγματος συμφωνούν σε αυτή τη λογική αλλά από την άλλη, παραδέχονται πως οι ελληνικές φορολογικές αρχές αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα τα οποία πρέπει να λύσουν πρώτα για να αυξήσουν την αποτελεσματικότητά τους. Τέτοια είναι η χαμηλή υιοθέτηση εκσυγχρονισμών όπως η ψηφιοποίηση και οι ψηφιακές δεξιότητες και η πολυπλοκότητα των φορολογικών κανόνων.

Όσον αφορά στα χαρακτηριστικά της δημόσιας διακυβέρνησης, το επίπεδο της ποιότητας των δημόσιων υπηρεσιών της χώρας δεν κρίνεται ιδιαίτερα υψηλό και αυτό μπορεί να αιτιολογηθεί από την άποψη ότι δεν υπάρχει υψηλός βαθμός ανεξαρτησίας από πολιτικές πιέσεις. Για αυτό οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν θεωρούν ότι το κράτος διακρίνεται από υψηλές ικανότητες διαμόρφωσης και εφαρμογής υγιών φορολογικών πολιτικών.

Παρά τα αρνητικά χαρακτηριστικά του ελληνικού φορολογικού συστήματος οι ελληνικές επιχειρήσεις εμπιστεύονται σήμερα περισσότερο τις φορολογικές αρχές σε σχέση με το παρελθόν και τείνουν να συμμορφώνονται περισσότερο και οι ίδιες.

Ένας περιορισμός της παρούσας εργασίας είναι η απουσία επαγωγικής στατιστικής ανάλυσης εξαιτίας του διαθέσιμου χρόνου εκπόνησης της διπλωματικής. Ωστόσο, η παρούσα εργασία αποτελεί μια σύγχρονη αποτύπωση της φορολογίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα συγκεκριμένα και των προοπτικών αύξησης της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού φορολογικού συστήματος.

Μια πρόταση για μελλοντική έρευνα είναι η διεξαγωγή εμπειρικής ποιοτικής έρευνας με συνεντεύξεις σε φοροτεχνικούς για την αποτύπωση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν εξαιτίας της πολυπλοκότητας των φορολογικών κανόνων και της γραφειοκρατίας του ελληνικού φορολογικού συστήματος. Ακόμη, μια πρόταση για μελλοντική έρευνα είναι η εξέταση της αποτελεσματικότητας της ΑΑΔΕ ειδικά μετά την πανδημία του Covid-19 στο πλαίσιο της ψηφιακής μεταρρύθμισης και διαδικτυακής εξυπηρέτησης πολιτών και επιχειρήσεων ώστε να καταγραφούν οι δυνατότητες βελτίωσης.

Βιβλιογραφία

Aujean, M. (2010), “Tax Policy in the EU: between Harmonization and Coordination?”, *Transfer*, Vol. 16, No.1, pp.11-22.

Berens, B., and Gelepithis, M. (2019), “Welfare state structure, inequality, and public attitudes towards progressive taxation”, *Socio-Economic Review*, Vol. 17, No.4, pp. 823–850.

Berg, C. and Sinclair, D. (2017), “‘Stop This Greed’: The Tax-Avoidance Political Campaign in the OECD and Australia”, *Econ Journal Watch*, Vol. 14, No. 1, pp. 77–102.

Bunn, D. (2018), “A Summary of Criticisms of the EU Digital Tax”, *Tax Foundation*, p. 618.

Διαθέσιμο από: <https://files.taxfoundation.org/20181022090015/Tax-Foundation-FF618.pdf>.

Boss, A. (2011), “Weder Eine Harmonisierung Der Besteuerung Noch Eine Europa—Steuer Sind Nötig”, *Wirtschaftsdienst*, Vo.2, pp. 94–97.

Bustos-Contell, E., Climent-Serrano, and S. & Labatut-Serer, G. (2020), “Incentives: An Effective Mechanism to Achieve EU Harmonization?”, *Journal of Business, Accounting and Finance Perspectives*, Vol. 2, No.2, p. 12.

Chelyadina, I. (2019), “Harmonization of Corporate Tax Base in the EU: An Idea Whose Time Has Come? College of Europe”, *Bruges Political Research Papers*, 76/2019. Διαθέσιμο από: http://aei.pitt.edu/97365/1/wp76_chelyadina.pdf.

Christensen, R.C. (2021), *The rise of the EU in international tax policy*, 1st Edition, Routledge, New York.

Contell, E., Climent – Serrano, S., and Labatut – Se. (2018), “The evolution of the tax burden for EU companies”, *Contemporary Economics*, Vol. 12, No.4, pp. 447-458.

Creswell, J. W. (2012), *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*, Pearson Education Inc, Boston.

Crivelli, E., de Mooij, R. A., De Vrijer et al. (2021), “Taxing multinationals in the Europe. Departmental Papers No. 21/12”, European and Fiscal Affairs Department, International Monetary Fund.

Διαθέσιμο

από:

<https://www.elibrary.imf.org/downloadpdf/journals/087/2021/012/087.2021.issue-012-en.xml>.

Diamond, P., and Saez, E. (2011), “The Case for A Progressive Tax: From Basic Research to Policy Recommendations”, *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 25, No. 4, pp. 165-190.

Eggert, W. and Genser, B. (2005), “CESifo DICE Report 1/2005”. Διαθέσιμο από: <https://www.ifo.de/en/node/29241>.

European Commission (2016), Action plan on VAT–Towards a single EU VAT area. COM 148 final, Brussels. Διαθέσιμο από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2016%3A148%3AFIN>.

European Commission (2017), Commission Decision (EU) 2017/502 of 21 October 2015 on State aid SA.38374 (2014/C ex 2014/NN) implemented by the Netherlands to Starbucks (notified under document C(2015) 7143), Διαθέσιμο από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017D0502>.

European Commission (2020), “Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee. Tax policy in the European Union - priorities for the years ahead. COM (2001) 260 final”, *Official Journal of the European Communities*, C 284/6, 10.10.2001

European Commission (2021), Annual Report on Taxation 2021, Review of taxation policies in the EU Member States, Διαθέσιμο από: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/db46de2a-b785-11eb-8aca-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-259181195>.

European Commission, Taxation and Customs Union (2021), Taxation trends in the European Union. Publications Office of the European Union, Διαθέσιμο από: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d5b94e4e-d4f1-11eb-895a-01aa75ed71a1/language-en>.

European Parliament (2021), European Parliament resolution of 7 October 2021 on reforming the EU policy on harmful tax practices (including the reform of the Code of Conduct Group) (2020/2258(INI)), Διαθέσιμο από: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0416_EN.html.

European Union (2020), Taxation Trends in the European Union: Data for the EU Member States, Iceland, and Norway, Directorate – General for Taxation and Customs Union, European Commission, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

- Eurostat (2021), Tax revenue statistics, Διαθέσιμο από: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tax_revenue_statistics.
- Flamant, E., Godar, S. and Richard, G. (2021), “New Forms of Tax Competition in the European Union: an Empirical Investigation”, *Tax Observatory Report*, No. 3. Διαθέσιμο από: <https://www.taxobservatory.eu/wp-content/uploads/2021/11/EU-Tax-Observatory-Report-3-Tax-Competition-November-2021.pdf>.
- Friedman, J. (2006), A Guide to Tax Work for NGOs, The International Budget Project, Διαθέσιμο από: <https://www.internationalbudget.org/wp-content/uploads/A-Guide-to-Tax-Work-for-NGOs.pdf>.
- Fuest, C., Niehues, J. and Peichl, A. (2010), “IZA DP No.4520: The Redistributive Effects of Tax Benefit Systems in the Enlarged EU”, *Public Finance Review*, Vol. 38, No.4, pp. 473-500.
- Gastaldi, F. and Zanardi, A. (2019), The Digital Services Tax: EU Harmonisation and Unilateral Measures, Banca d’ Italia, Workshop on Public Finance, Rome, 20-22 March 2019.
- Genschel, P. and Jachtenfuchs, M. (2011), “How the European Union Constrains the State: Multilevel Governance of Taxation”, *European Journal of Political Research*, Vol. 50, No. 3, pp. 293–314.
- Hazarati, M., Zendehe, A.B. and Aali, S. (2020), “Modeling of Real Estate Income Tax: System Dynamics Approach”, *Journal of Money and Economy*, Vol. 15, No.4, pp. 463-487.
- Hebous, S. (2021), Has Tax Competition Become Less Harmful? In: De Mooij, Klemm, and Perry (2021): *Corporate Income Taxes under Pressure*, International Monetary Fund, pp. 87–106.
- Hodzic, S. and Celebi, H. (2017), “Value – added and its efficiency: EU-28 and Turkey”, *UTMS Journal of Economics*, Vol.8, No. 2, pp. 79-90.
- Jackson, B. R. and Milliron, V. C. (1986), “Tax compliance research: Findings, problems, and prospects”, *Journal of Accounting Literature*, Vol. 5, No.1, pp. 25-65.
- Jacobs, B. (2017), Digitalization and taxation. IMF fiscal forum 2017, *Digital revolutions in public finance*, International Monetary Fund. Διαθέσιμο από: <https://www.imf.org/en/News/Seminars/Conferences/2017/03/29/2017-fiscal-forum-digital-revolutions-in-public-finance>.
- James, S. and Alley, C. (2002), “Tax compliance, self-assessment system and tax administration”, *Journal of Finance and Management in Public Services*, Vol. 2, No.2, pp.27-42.

- Janský, P. (2019). Effective Tax Rates of Multinational Enterprises in the EU. A report commissioned by the Greens/EFA Group in the European Parliament. Διαθέσιμο από: <http://grounelavigne.free.fr/etr2019.pdf>.
- Jingnan, C., Grimshaw, S., and Myles, G. D. (2017), Testing and Implementing Digital Tax Administration, IMF Fiscal Forum 2017: Digital Revolutions in Public Finance, International Monetary Fund, Washington, DC.
- Jogarajan, S. (2018), Double Taxation and the League of Nations, Cambridge Tax Law Series, Cambridge University Press, Cambridge.
- Leibrecht, M. and Hochgatterer, C. (2010), “Tax competition as a cause of falling corporate income tax rates: a survey of empirical literature”, *Journal of Economic Surveys*, Vol. 26, No.4, pp. 616-648.
- Mas’ud, A., Manaf, N.A.A. and Saad, N. (2014), “Do trust and power moderate each other in relation to tax”, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Vol. 164, pp. 49 – 54.
- McCluskey, W., Lay -Cheng, L., and Davis, P. (2007), “Land value taxation: an international overview”, *American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 56, pp. 207-214.
- Medved, J., Nemeč, J., et al. (2011), Verejné financie, Sprint dva, Bratislava.
- Monnet, J. (1976), Mémoires, Fayard, Paris.
- Nerudova, D., Solilova, V., Formanova, L., and Litzman, M. (2021), “Proposal for progressive taxation of corporate entities in the Czech Republic”, *Politická Ekonomie*, Vol. 69, No.2, pp. 145–169.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2011), International VAT/GST Guidelines. Brussels: Centre for Tax Policy and Administration, Διαθέσιμο από: <https://www.oecd.org/ctp/international-vat-gst-guidelines-9789264271401-en.htm>.
- OECD (2017), Articles of the Model Convention with Respect to Taxes on Income and on Capital, Διαθέσιμο από: <https://www.oecd.org/ctp/treaties/articles-model-tax-convention-2017.pdf>.
- Osterloh, S., and Heinemann, F. (2013), “The political economy of corporate tax harmonization – Why do European politicians (dis)like minimum tax rates?” *European Journal of Political Economy*, Vol. 29, pp. 18-37.
- Palil, M.R. and Mustapha, A.F. (2011), “Tax Audit and Tax Compliance in Asia: A Case Study of Malaysia”, *European Journal of Social Sciences*, Vol.24, pp.7-32.

- Plano, C., and Creswell, J. (2011), *Designing and conducting mixed methods research*, Los Angeles, Sage Publisher.
- Podvievzko, A., Parfenova, L. and Pugachev, A. (2019), “Tax Competitiveness of the New EU Member States”, *Journal of Risk and Financial Management*, Vol. 12, No.1, p. 34.
- Popescu, M. E., Militaru, E., Stanila, L., Vasilescu, M. D., and Cristescu, A. (2019), “Flat-rate versus progressive taxation? An impact evaluation study for the case of Romania”, *Sustainability*, Vol. 11, No.22, pp. 6405.
- Pugachev, A. (2014), Discussion Problems of the Tax Nature: Definition on the Example of Tax Competition and Regional Tax Rotational, *Vestnik of Tver State University, Series: Economy and Management*, Vol. 23, pp. 77–86.
- Radaelli, C. (1995), “Corporate Direct Taxation in the European Union: Explaining the Policy Process”, *Journal of Public Policy*, Vol. 15, No.2, p.163.
- Radaelli, C.M. and Kraemer, U.S. (2008), “Governance Areas in EU Direct Tax Policy”, *JCMS*, Vol. 46, No.2, pp. 315–336.
- Remeur, C. (2015), *Tax Policy in the EU: Issues and Challenges*, European Parliament, Brussels.
- Roth, J. A., Scholtz, J. T. and Witte, A. D. (1989), *Taxpayer compliance: An agenda for research*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
- Stiglitz, J.E. (2000), *Economics of Public Sector*, 3rd Edition, Norton & Company, New York.
- Țibulcă, I.-L. (2021), The impact of the COVID-19 pandemic on tax revenues in the EU, *Economic Research – Ekonomika Istraživanja*, DOI: 10.1080/1331677X.2021.1954967.
- Trautvetter, C. and Winkler, E. (2019), *Competing for the rich. Tax exemptions and special schemes for the rich. Report commissioned by the Greens/EFA group in the European parliament*, Διαθέσιμο από: <http://extranet.greens-efa-service.eu/public/media/file/1/5920>.
- Wahl, I., Kastlunger, B. and Kirchler, E. (2010), “Trust in Authorities and Power to Enforce Tax Compliance: An Empirical Analysis of the “Slippery Slope Framework””, *Law & Policy*, Vol. 32, No.4, pp. 383-406.
- Wasserfallen, F. (2013), Political and Economic Integration in the EU: The Case of Failed Tax Harmonization, *Journal of Common Market Studies*, pp. 1-16.
- Βελέντζας, Γ και Γκίνογλου, Δ. (2004), *Οικονομικό και φορολογικό δίκαιο*, IUS, Θεσσαλονίκη.
- Γεωργακόπουλος, Θ. (2018), *Το φορολογικό πρόβλημα της Ελλάδας*, Διανέοσις, Αθήνα.

ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ (2018), Η φορολογία εισοδήματος στην Ελλάδα, Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών. Διαθέσιμο από: <https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2018/04/forologia-eisodimatos-stin-Ellada.pdf>.

Κόρμπου, Α. (2005), Φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, Πρέβεζα.

ΣΕΒ (2019), «Στοίχημα επιβίωσης για τη χώρα η ανταγωνιστική φορολογία σε εργασία και παραγωγή», *Οικονομία και Επιχειρήσεις*, Τεύχος 6, σελ. 27.

Τάτσος, Ν. (2012), Θεωρία των φόρων και φορολογική πολιτική, Κριτική, Αθήνα.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το παρόν ερωτηματολόγιο διανέμεται στο πλαίσιο συγγραφής της διπλωματικής εργασίας του μεταπτυχιακού φοιτητή Λαμπριανίδη Παναγιώτη με θέμα: «.....».

Σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελεί

Οι απαντήσεις των ακόλουθων ερωτήσεων θα παραμείνουν **απόρρητες**, και θα χρησιμοποιηθούν **αποκλειστικά** για τους σκοπούς της συγκεκριμένης μελέτης.

Δημογραφικά Στοιχεία

Φύλο: Γυναίκα Άντρας

Ηλικία: 18-24 25-34 35-44 45-54 55+

Επίπεδο μόρφωσης: Απολυτήριο Λυκείου Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ Μεταπτυχιακό/

Διδακτορικό Άλλο (π.χ. ΙΕΚ)

Στις παρακάτω ερωτήσεις βαθμολογήστε το βαθμό στον οποίο θεωρείτε ότι ισχύουν στην χώρα μας⁵:

A. Χαρακτηριστικά φορολογικής διοίκησης	Καθόλου	Λίγο	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Αρκετά	Πολύ

⁵ Karagiorgos, A., Lazos, G. & Leontiadis, N. (2020). Taxation efficiency and accounting assisted transparency, insight into a European framework. Journal of Accounting & Taxation, 12(1), 28-38.

Αποτελεσματικότητα ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης					
Ποιότητα εργασίας φορολογικών αρχών					
Ταχύτητα εργασίας φορολογικών αρχών					
Αποτελεσματικότητα φορολογικών αρχών συνολικά					
Επίπεδο εμπιστοσύνης προς τις φορολογικές αρχές					
Αξιολόγηση βαθμού ανεξαρτησίας φορολογικών αρχών					
Βαθμός αμεροληψίας φορολογικών αρχών					
Πολυπλοκότητα γραφειοκρατίας					
Δίκαιη φορολογία					

Β. Ευρωπαϊκή προοπτική	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
------------------------	--------------------	---------	------------------------------------	---------	--------------------

Πιστεύω ότι θα έπρεπε να υπάρχει ενιαία και κοινή φορολογική πολιτική των επιχειρήσεων στην Ε.Ε.					
Πιστεύω ότι η ενιαία φορολόγηση των επιχειρήσεων στην Ε.Ε. θα εξυπηρετούσε τη σύγκλιση.					
Πιστεύω ότι η δυναμική της αγοράς της Ε.Ε. είναι μεγάλη ευκαιρία βελτίωσης του φορολογικού συστήματος για την Ελλάδα.					

Το κράτος μπορεί να συμβάλει στην απόκτηση ενός ανταγωνιστικού φορολογικού συστήματος μέσω των εξής τρόπων (OECD, 2011⁶):

Γ. Ανταγωνιστικότητα φορολογικού συστήματος	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
---	-----------------	---------	--------------	---------	-----------------

⁶ OECD. (2011). Challenges in designing competitive tax systems. Διαθέσιμο από: <https://www.oecd.org/ctp/48193714.pdf>

			ούτε συμφωνώ		
Αύξηση των φορολογικών εσόδων με τρόπο αποδεκτό και δίκαιο που επιτυγχάνει εθελοντική συμμόρφωση					
Χρηστή διοίκηση που οδηγεί αποτελεσματικά στην αποτροπή της φοροδιαφυγής ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή και διασφαλίζοντας την απουσία αθέμιτων πλεονεκτημάτων σε επιχειρήσεις που φοροδιαφεύγουν.					
Καμία ανοχή στη διαφθορά					
Μείωση των πόρων που απαιτούνται για τη συλλογή εσόδων					
Χαμηλό κόστος συμμόρφωσης και					

επιβαρύνσεων που μειώνουν τον χρόνο που χρειάζεται για τη φορολογική συμμόρφωση					
Τεκμηριωμένη και διαφανής χάραξη φορολογικής πολιτικής με δημοσίευση των διαφυγόντων εσόδων από φορολογικές δαπάνες και περιοδικές αναθεωρήσεις της σχέσης κόστους/αποτελεσματικότητας.					

Βαθμολογήστε το βαθμό στον οποίο ισχύουν τα παρακάτω φορολογικά προβλήματα στην χώρα μας:

Δ. Προβλήματα ελληνικού φορολογικού συστήματος	Καθόλου	Λίγο	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Αρκετά	Πολύ
Απαρχαιωμένο φορολογικό σύστημα					
Πολύπλοκοι φορολογικοί κανόνες					
Αναντιστοιχία φορολογίας και ανάπτυξης					

Άλλο (παρακαλώ αναφέρετε):					
----------------------------	--	--	--	--	--

Βαθμολογήστε τα παρακάτω χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης στον βαθμό στον οποίο θεωρείτε ότι ισχύουν (World Bank, 2021⁷):

E. Χαρακτηριστικά δημόσιας διακυβέρνησης	Καθόλου	Λίγο	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Αρκετά	Πολύ
Οι πολίτες μπορούν να συμμετέχουν ελεύθερα στην επιλογή της κυβέρνησης					
Υπάρχει πολιτική σταθερότητα και η απουσία βίας/ τρομοκρατίας					
Η ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών είναι υψηλή					
Ο βαθμός ανεξαρτησίας από πολιτικές πιέσεις είναι υψηλός					
Η ικανότητα του κράτους να διαμορφώνει και να εφαρμόζει υγιείς πολιτικές είναι υψηλή					
Οι πολίτες και οι επιχειρήσεις συμμορφώνονται με τους κανόνες της					

⁷ World Bank. (2021). Worldwide Governance Indicators. Washington: World Bank

κοινωνίας και έχουν εμπιστοσύνη στο κράτος					
Η δημόσια εξουσία ασκείται για ιδιωτικών όφελος					